

A TISZÁNINENI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET

1873-ik évi május hó 8, 9, 10-ik napjain

MISKOLCON TARTOTT KÖZGYÜLÉSÉNEK

JEGYZÖKÖNYVE.

A tiszánineni ev. ref. egyházkerület 1873-ik évi május hava 8, 9, 10-ik napjain tartotta meg tavaszi közgyűlését Miskolcon **Kun Bertalan** szuperintendens és idősb báró **Vay Miklós** főgondnok urak elnöklete alatt, a testvér egyházkerületek, az egyházmegyék, tanintézetek képviselő küldöttei s több ez ünnepélyes alkalomra egybegyűlt minden rendű és rangu egyházi és világi férfiak jelenlétében és közreműködése mellett.

JELLEN VOLTAK:

A TESTVÉR-EGYHÁZKERÜLETEK RÉSZÉRŐL:

Erdélyből: Főtisztelendő méltóságos **Nagy Péter**, püspök úr.

A tiszántúli egyházkerületből: Főtisztelendő **Révész Bálint** püspök ur elnöklete alatt: **Pápay Imre** esperes, **Frater Imre** segédgondnok, **Kovács Lajos** debreceni egyházi főgondnok, **Dr. Török József**, **Búzás Pál** tanárok s **Tóth Sámuel** egyházkerületi főjegyző.

A dunamelléki egyházkerületből: Főtisztelendő nagyságos **Török Pál** püspök ur elnöklete alatt: **Dr. Ballagi Mór**, **Kovács Albert** és **Dapsy László** tanár urak.

AZ EGYHÁZMEGYÉK RÉSZÉRŐL KÉPVISELŐK:

Az abauji egyházmegyéből:

Dr. Ferenczy József, esperes,
Fodor Pál,
Süthő Károly,
Batta József, tanácsbírák.

Bárczay Albert, segédgondnok,
Comáromy László, tanácsbíró,
Mesko Sándor, kassai egyházi főgondnok.

Az alsóborsodi egyházmegyéből:

Prágay Lajos, esperes,
Vattay Sándor,
Fekete Károly,
Bornemisza József,
Misley Károly,
Nyilas Samu, tanácsbírák.

Szathmáry Király Pál, segédgondnok,
Báró Vay Béla,
Mocsáry Lajos,
Zsoldos Imre,
Szalay Elek,
Gencsy Géza, tanácsbírák.

A felsőborsodi egyházmegyéből:

Debreczeni Gábor, esperes,
Tóth Menyhért, tanácsbíró.

Ragályi György, segédgondnok,
Fekete József,
Sypos Kálmán, tanácsbírák.

Az alsózempléni egyházmegyéből:

Körössy István, esperes,
Zitás István,
Bodolay József, tanácsbírák,
Rác Lajos, főjegyző.

Ifj. b. Vay Miklós, segédgondnok,
Bódogh Károly, tanácsbíró.

A gömöri egyházmegyéből:

Török József, esperes,
Szentpétery Sámuel,
Nagy Pál,
Balogh Béla, tanácsbírák,
Tóth Samu, fő-,
Bornemisza Ábrahám, aljegyzők.

Ragályi Ferdinánd, segédgondnok,
Diószeghy Zsigmond,
Farkas Ábrahám,
Lörinczy Endre, tanácsbírák.

Az unghi egyházmegyéből:

Szabó András, esperes,
Pazar István, tanácsbíró.

Böszörményi József, tanácsbíró,
Berhelyi Ödön, világi jegyző.

A felsőzempléni egyházmegyéből:

Laky András, esperes,
Bálint József, tanácsbíró.

Payzsos János, világi tanácsbíró.

A tornai egyházmegyéből:

Lovass Sámuel, esperes,
Vajányi Lajos, tanácsbíró.

Lovász Miklós, segédgondnok,
Lükő Géza, tanácsbíró.

A sárospataki főiskola részéről:

Warga Lajos, közigazgató,
Emődý Dániel,
Szinyei Gerzson,
Soltész Ferenc, gimnáziumi igazgató,
Kun Pál,
Kérészy István, tanárok.

Hegedüs László, világi gondnok,
Kun Dániel, jogigazgató,
Katona Zsigmond, pénztárnok.

A miskolci főgimnázium részéről:

Az összes tanári kar.

Az egyházkerületi nőnövelde részéről:

Tóth Pál, vezértanár.

Jegyzők: Bálint József fő-, Miskey Károly al-, és Fekete Dezső világi jegyzők.

Jelen gyűlésünknek előre kitűzött s az egyházkerület egyetemes óhajtásával találkozott kegyeletes célja lévén ezen egyházkerület köztiszteletben álló főgondnoka, idősb báró **Vay Miklós** ő nagyméltósága, mint az egyetemes magyar reformált egyház ünnepelt nagy férfia félszázados egyházi pályája betelésének ünnepélyesítése: mielőtt a közügyek fölötti tanácskozások megkezdettek volna, harangjeladásra, a

minden rendű, rangu és hitfelekezetű nagy közönség az új templomba sereglett össze, melynek bejáratánál az egyházkerületi nőnövelde fehér ruhába öltözött s kezeikben virágkoszorukat tartó növendékei fogadták a főgondnokot üdvözlő beszéddel. Megkezdetvén az istentisztelet, elébb a gyülekezet egyetemes éneklése s orgonakiséret, majd a sárospataki énekhar alkalmi közreműködése mellett *Misley Károly* helybeli lelkész és egyházkerületi aljegyző által elmondott buzgó templomi imában lőn egyesülve a gyülekezet hálaérzelme. Ennek végeztével az összes közönség a kegyeletes ünnepély kitűzött helyére, a megyeházához gyülekezett, hol mindenekelőtt főgondnok ur a különböző egyházi, polgári és katonai testületek üdvözlő küldöttségeit fogadta.

Elsőben is a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület nevében *Bálint József* egyházkerületi főjegyző tolmácsolá az egyházkerület kegyeletes érzelmeit s azon szerencse fölötti örömét, hogy a magyar protestáns egyetemes egyház ünnepelt nagy férfának, mint főgondnokának, egyházi pályája félszázados ünnepén első teheti le a tisztelet és kegyelet koszoruját. Ezt követték a sárospataki főiskola tanárikara, majd a főiskolai ifjuság üdvözlő küldöttségei; s hiven tolmácsolák az intézetnek mély és hálás érzelmeit a főgondnok iránt, kinek nagy nevével minden, a mi nagy és jelentékeny mozzanatát képezé a két utóbbi évtized alatt a főiskola életének, válhatlan kapcsolatban áll.

Majd a dunáninneri, tiszántúli és erdélyi ref. egyházkerületek küldöttségei nevében *Révész Bálint*, tiszántúli szuperintendens ur adott kifejezést a testvér-egyházkerületek a fölötti közörömének, hogy az ünnepelt főgondnok személyében oly vezérférfiut tisztelhetnek, kit az egyetemes hazai protestáns egyház ügyében félszázados egyházi fényes pályáján tanusított áldásos működésénél fogva, több tekintetben magukénak is mondhatnak; hangsúlyozván különösen a tiszántúli ref. egyházkerület részéről, hogy az ünnepelt főgondnok urhoz azon egyházkerületet a multnak kedves emlékei is kötik, amennyiben dicső multtal gazdag félszázados egyházi pályájából azon egyházkerületnek is több évi ottani főgondnoksága alatt egy jelentékeny kedves osztalékrész jutott.

Ezek után *Borsodmegye*, a helybeli ágostai hitvallásu egyház, *Miskolc* városa, a *miskolci és tályai* ref. egyházak küldöttségei és a helyben fekvő honvédszászlóalj tisztikara járultak üdvökivánataikkal a kegyelet ünnepe köz-öröméhez. Mely küldöttségeket a főgondnok külön-külön megható szívéllyességgel fogadván s ezzel az ünnepélyes küldöttségi tisztelgések is befejeztetvén: a szokatlan nagy számmal egybegyűlt nagy közönség, melyben a különböző hitfelekezetek is tekintélyes tagok által voltak képviselve, a gyűlésterembe gyülekezett össze, hol *Kun Bertalan* szuperintendens ur, elnöki székét elfoglalva s a mai gyűléssel egybekötött kegyeletes ünnepély célját előadva, a gyűlést megnyitottnak nyilvánította s mindenek előtt főgondnok urat a reá váró s már megalakult közgyűlés kebelébe küldöttségileg meghívni indítványozta. Mi megtörténvén, főgondnok ur a nagy közönség kitörő lelkesedése és üdvnyilvánításai között a meghívó küldöttség élén megjelent s elnöki székét elfoglalta.

Ekkor *Kun Bertalan* szuperintendens ur üdvözölvén a főgondnokot, hű rajzát adá a főgondnok egyházi félszázados pályáján tanusított s az egyetemes magyar protestáns egyházra áldásosan ható működésének s egész történelmi multjának, mi közben az egyházkerület által az ünnepelt férfi magas érdemei hálás elismerésének s legőszintébb kegyeletének tanusítványául, e nap emlékére, legszebb férfikori életnagyságban kiállított s megőrzésül a sárospataki főiskolai könyvtárba szánt, olajfestményű hű arcképe, mely ez alkalommal eddig beleplezve a gyűlésteremben fölállítva volt, a gyülekezet harsány örömríadásai közt lelepleztetett.

Szuperintendens urnak közmeghatottságot előidézett üdvözlő emlékbeszéde következő:

Nagyméltóságú báró, főgondnok ur!

Mélyen tisztelt közönség!

Midőn a tiszáninneri ev. ref. egyházkerület közönsége e rá nézve szokatlan, de nagyméltóságodat a multak kedves képeire emlékeztető helyen összesereglett, a hála és tisztelet azon elhatározásával jelent meg, hogy egy kegyeletes köteles-

séget teljesítsen, egy ritka, ev. ref. egyházunkban aligha előfordult, egyháztörténelmünk lapjain legalább nem jelzett eseménynek, nagyméltóságodnak mint világi férfinak, egyházi téren viselt ötven éves hivataloskodása emlékére örömnüpet üljön s ez által a kitünő érdemet, mely e pályán páratlan munkássága, kitartó erélye és buzgósága által önmaga fonta hálántékai körül a hála és tisztelet zöld borostyánját, szerény körünkben mi is elismerésünk lelki babérjával koszoruzzuk meg.

Igen, mélyen tisztelt közönség! ötven éve annak, hogy nagyméltóságú idősb *báros Vay Miklós* ur, tiszáninneri ref. egyházkerületünk szeretve tisztelt főgondnoka, egyházi hivatalos pályájára föllépet és azóta ernyedetlen buzgalommal munkálkodik e téren; s ime az, ki e mai ünnepélyes napon közörömünk legkitünőbb tárgyát képezi, még ma is kiváló testi lelki erővel munkálja ev. ref. protestáns egyházunk javát s boldogságát.

Ötven évet közhivatalban eltölteni, még oly téren is, hol erre sok a kecsgető ok és alkalom, hol a háládatosság fényesen jutalmazza a fáradtságot, ritka halandónak adatik meg; vagy ha megadatik is, ez kitünő egyszerűsége s lelkesedésre mutat s e kitünő egyszerűsége és lelkesedés dicsőítésére vállalkoztam én ez ünnepélyes alkalommal, vajha illőleg tolmácsolhatnám e fényes közönség érzelmeit!

Ha a magyarországi ref. egyházaknak még ugyan rendszeresen meg nem irt, de eseményekben és szereplő egyéneken gazdag történeti multját vizsgáljuk, minden időben találkozunk buzgó s a többiek közül kimagasodó egyénekekkel, úgy a világi, mint egyházi férfiak közt, kik fényes bizonyosságát adták annak, hogy a szent ügyet, a protestantizmust, melynek szolgálatában álltak, szívük egész melegével, sokszor a rajongásig is szerették; kik bebizonyították azt, hogy a nagy és dicső eszme, mely a reformok szent munkájában kalauzok volt, az *igazság*, melyet szívök vérével melengettek, hogy diadalra juthasson, drágább volt előttük, mint saját életök, drágább mint a gazdagság s kegyelem, melyeket amazok megtagadásával könnyen megszerezhettek volna. Ott látjuk például a libetbányai vértanukat, mi bátran lépnek a máglyák lángjai közé; ott látjuk a gályarabság kinjaitól vissza nem rettent férfiakat, mint a hit melletti állhatatosság dicső példáit; előttünk állnak a tudományos buvárkodás nagy apostolai, egy *Károli Gáspár*, *Szegedi Kiss István*, *Melius Péter*, *Dévai Biró Mátyás* és többen, kik egy teljes s azóta is utólérhetlen egyházi irodalmat alkottak a magyar protestáns egyháznak.

Előttünk állanak buzgó főuraink, a *Perényiek*, *Thurzók*, *Magócsiak* s *Petrovicsok*, fegyverrel kezökben s tekintélyök erejével; végre az erdélyi nagy fejedelmek, seregeik élén, kik hatalommal igyekeztek sulyt adni ref. egyházunkhoz való szent ragaszkodásuknak. Mind a mellett azonban ennyi dicső alakjait szemlélve a multnak s megadva nekik a hála s tisztelet adóját, alig merem meghatározni, hogy melléjük a kegyelet s hála mely fokára állítsam azon férfiakat, kik a lezajlott nehéz idők után részint a közbizalom, részint saját lelkek vallásos ösztönét követve, kezeikbe vevék még mindig hányatott egyházi életünk kormányát és azt annyi bölcsességgel, mint buzgósággal, annyi bátorsággal, mint erőmegfeszítéssel, ennek javára s dicsőségére vezették.

Minden esetre amazoké az uttörés, az alkotás, mondhatni, a teremtés dicsősége; amaz emlékezetes ősök munkája és szenvedése azon termő föld, melybe a fölvilágosító s átalakító új tan s ebből folyó egyházi alkotmány magvai hullottak; az ő állhatatosságuk és önfeláldozó lelkesedésök a szikla, melyen a magyar protestáns Sion felépült.

De mint az örök lény, Isten munkájának fogalmában is kettőt különböztet meg gondolkodó lelkünk, t. i. a teremtést és gondviselést; gondviselése fogalmában ismét a megtartást és igazgatást, épenugy az emberi lelkesedés bár véges, de hasznos és dicső intézményeinek megtartása és célszerű igazgatása körül kifejtett munkásság is nem érdemesítendő-e oly hálás elismerésre és dicsőítésre, mint az alkotás munkája? Az emberi természet sajátásaiból foly az, hogy rendkívüli időben több tápot nyerjen a lélek magának lelkesedésre az események hatásából, mint csöndes időben. Egy oly kor, mint a reformáció kora, tudjuk, hogy árként ragad magával; az ily kor megtermi a maga nagy szükséges embereit, de a békés, csendes korban, mikor az eszme, mely valamely intézetnek alapul szolgál, többé nem üldöztetik, ritkán emelkedik ki a sokaságból oly alak, oly történeti egyén, ki egész életét azon eszmének szentelje állhatatosan, mely őt munkára hívta.

Az ily időben támadt, a pünkössti szent tűz erejével ihletett embereket épen úgy, mint amaz alkotó óriási alakokat, egyenlően illeti tehát a hála és dicsőség. És itt, ez eszménél nyílik meg előttem azon tér, hová ez ünnepeles alkalommal tulajdonképen vezetni óhajtom a mélyen tisztelt közönség becses figyelmét.

Kétségen kívül magyarországi protestáns egyházi történelmünk újabb korszakának is vannak tiszteletre méltó nemes alakjai. A nem oly rég multból beszélnek hozzánk a nagy *Vay József, Teleky József és Sámuel s Lónyay* szellemei; a *Vay, Rháday, Pázmándy, Ragályi, Szathmáry, Bárczy, Mocsáry* és sok más tekintélyes család lelkes tagjai közül jelenleg is oly kitűnő s a vallásos buzgóság szent lángjától ihletett férfiak ülnek főgondnoki székeinkben, s oly férfiak veszik körül mindenütt tanácskozásunk zöld asztalait, kik az ősről rájuk szent hagyományként maradt protestáns autonómiát, mint ereklyét, féltékenyen őrzik; kik, noha nem az üldözések sötét korában karddal kezükben, s mellökét az erőszak dúlásai ellen szögezve, de (bizonyynal az egyházunk fölött még folytonosan Damokles kardjaként függő s a hitfelekezetek egyenjoguságát folyvást hátráltató egyházi kiváltságok, a mindinkább harcra készülő ultramontanizmus megtámadásai ellen) az országos tanácskozások s a törvényhozás termeiben, a legfőbb helyeken, mint a társadalmi életben, irodalomban, méltányolva a lelkési kar ebbeli törekvéseiket is, egyszóval mindenütt, hol módjukban van, védelmezték és védelmezik a még mindig a vallásegyenlőség védsáncán kívül álló protestáns egyházat és annak az államban, társadalmi életben teljes jogosultságát követelik. Hogy e téren a folytonos éberlét, (ezen a multak üldözéseinél, bizonyos tekintetben veszélyesebb ellenségek elleni) vigyázat még nagyon szükséges, számos jelenségek bizonyítják künn és benn a hazában. Ellensúlyozni ezen törekvéseket nem villogó fegyverekkel lehet többé, hanem az ész, tudomány és saját tüzhelyünk melletti lelkesedés s áldozatkészség ama fegyvereivel. Azért jó szolgálatot ma már egyházunknak e téren is csak az tehet, ki az idő ütereire téve kezeit, annak jeleire okosan figyel, nem folytat harcot a kornak oly követelményei ellen az egyház kebelében, melyeket az emberiség s a társadalom erkölcsi szükségai sürgetőleg jeleznek; ki az egyháznak fontos ügyeiben szeretettel ítél, tudományos lélekkel és szelidséggel tanácskozik, nyomoz, türelemmel küzd, még az elöitéletek ellen is, hogy azokat harcra ne hívja ki, de józan okokkal meggyőzze.

„Animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare praeclarum est. Animi motum et dolorem tenere in sua potestate, et si non est perfectae sapientiae, tamen non est mediocri ingenii“, a bölcsesség eme jelszava sehol sikeresebben nem alkalmazható, mint ott, hol a vallásos buzgóság és jóakarát gyújtogatják az előhaladás vezértüzeit.

Protestáns ev. egyházunk közigazgatási terén szükséges különösen e bölcsesség, ez önmérséklet a vezérférfiakban; kikre figyelni, kiknek nyomaikat követni szoktuk; e nemes tulajdonuk nyújt nekünk kezességet arra, hogy az egyházban semmi az egyház józan szellemével ellenkező határozat nem születik, semmi helyén s idején kívüli változás, meggondolatlan ujtás nem történik, hogy minden a szeretet, az evangyéliumi világosság és igaz hit szellemében megy véghez. Az ő elveik tisztasága, hűséges bölcseségök és higgadtságuk, s ezek mellett a protestantizmus valódi szelleme az, melybe ők, mint erős páncélba öltözködve állnak őrt protestáns Sionunk szent falain, s vigyáznak, hogy azok többé be ne töressenek a jogtalan megtámadások által kívülről; belőlről pedig bölcs vezetésök alatt csendesesen bár, de biztosan és oly irányban haladhassunk, „hogy a régi gyepük könnyelműen szét ne bontassanak, azokból kigyók ne támadjanak reánk,“ hanem a protestantizmusnak, az emberiség legdrágább szellemkincseit, a fölvilágosodást és emberi szabadságot keblében szétszállító hajója biztosan haladhasson a haladás s tökély révpartja felé, mely ennek mindenkori feladata volt és lesz az idők végeig.

Egyházi ujtás terén veszélyes dolog hirtelen s meggondolatlanul szétbontani a régi gyepüket, elhagyni a mesgyéket, melyeket annyi hitbuzgóság és szent féltékenység raktak. Századok, sokszor évezredek érlelték meggyőződéssé azon tanokat, melyeket valamely egyház vall, melyek szivvérévé váltak a hívő áhítatos közönségnek; ezekhez a tudományos kritika is csak bölcs és vigyázó kimérettel nyulhat, nehogy a boldogító hitnek azon aranyszálát messe el, mely a lelket az erkölcsi világhoz, az örökkévalósághoz köti. Ily dologgal hirtelen, vigyázatlanul

elbánni nem lehet, nem tanácsos. Mint a gyümölcsöt, hogy ízes táplálékot adjon, az érettség legalkalmasabb pontján kell leszakítani: úgy a vallásos igazságokat s ezekre alapított egyházi rendszert javítani vagy ujjal fölcserélni azon időben kell, mely arra legalkalmasabb.

Egyházunk vezérférfiai, hála az égnek! tekintve úgy az összes ev. ref. egyház, mint tiszáninneri egyházkerületünk viszonyait, e téren is helyesen fogták föl föladatukat, hiven teljesíték kötelemüket, az idő lelkét megértve munkáltak, javítottak, de az büverővel sohasem hatott rájuk, mely sokakat gyakran tulságos lelkesedésre ragad. Ez ovatosan bölcs s a jövő haladását mindig szívükön viselő vezérférfiak sorában láttuk és tiszteltük eleitől fogva, látjuk és tiszteljük ma is szent vallásáért s egyházáért mindig nemesen lelkesedett azon magas állású férfit, idősb báró *Vay Miklós* ő nagyméltóságát, kit tiszáninneri egyházkerületünk főgondnoka, az egész prot. ev. ref. egyház korelnöke, bölcs vezérférfia gyanánt bir; kit korán, ifjuságának virágkorában már, midőn sokan még csak a világi gyönyörűségek után futkosnak, vagy a világi fényes pálya uttorésével vannak elfoglalva, s oly korban, midőn protestánsnak lenni, különösen annak kormányzó testületében részt venni, nem volt kedves és ajánlatos dolog magasabb helyeken; ott találunk az autonom egyházkormányzat zöld asztalánál. Őt 1823-ban, 22 éves korában már a dunamelléki főtiszteletű ref. egyházkerület egyházkerületi tanácsbirói állomással tisztelte meg; itt kezdte egyházi hivataloskodása pályáját már ifjonta, nemes tüzzel s lelkesedéssel. Itt kezdte tanulni a bölcseségben és tapasztalatban gazdag egyházi vénnek oldala mellett azt, hogy a protestantizmus, melynek élete mindenütt, de különösen magyar hazánkban, a szenvedések földében gyökeredzik, nemcsak egyházi, de nemzeti érdekekkel biró szent ügy, melynek szolgálatában állni annyi, mint a hazai fölvilágosodás, tudományos s erkölcsi fejlődés ügyét elősegíteni. Itt tanulta ismerni, hogy azon egyszerű férfakkal, a protestáns lelkészekkel, kik a legnehezebb időkben a magyar nemzetiség és nyelv szívós őrei voltak, együtt tanácskozni nem von le a fényes születésű világi férfiaknak sem; sőt az azokkal való érintkezés a már akkor hajnalodó nemzeti szabadelvűség iskolájába vezetett. Így lön barátja, pártfogója a szegény, de jellemben és hazaszeretetben mindig gazdag protestáns pap-ságnak; s hatályosan befolyt arra, hogy e testület azon alárendelt állásból, melyet szemben a világi elemmel elfoglalt, emancipáltassék. Nyujtsunk azért neki méltó koszorut elismerésünk s hálánk virágszálaiból, különösen mi, lelkésztársaim, a humanus protestáns főur ezt tőlünk méltán megérdemli!

Ezen első föllépését az egyházi téren csakhamar követte az alsózempléni nagy-tiszteletű egyházmegye által tanácsbiróvá, s a tállyai egyház által főgondnokká lett elválasztatása; mind meg annyi szerény és csendes terei a közhaszonra célzó egyházi munkásságnak, hol a nagyratörő ifju erő illatos szárait szedegette össze az egyházi közigazgatás körül szükséges ismeretek és tapasztalatok virágainak, hogy egykor oszlopa, erőssége legyen azon épületnek, melynek építésére ifjonta vállalkozott.

Ily megtiszteltetések után, ily munkatéren, hol buzgóságának és dús tehetségeinek mihamar fényes jeleit adá, nem maradhatott el sokáig, hogy lelke azon meggyőződésének is tér nyitassék, miszerint a protestáns egyházak szoros viszonyban állnak az iskolákkal; ki virágzó protestáns egyházat akar, annak akarni kell virágzó protestáns iskolákat is; s e tér 1838-ik évben nyilt föl előtte, midőn a szathmárnémeti főgimnázium főgondnokává választatott meg, mely téren kezdte gyűjteni azon mély belátást s gazdag tapasztalatokat, melyeket később iskoláink ügyei körül, mint e téren buzgalmának s előszeretetének tökéjét oly dúsan kamatoztatta s ma is kamatoztatja.

Ezen kezdő lépcsőkön emelkedett az ünnepelelt férfit a protestáns közbizalom azon szentélyébe, mely nem sokára a legmagasabb állást nyitotta meg előtte, melyet a protestáns egyház munkásságuk jutalmául buzgó embereinek nyujthat.

1840-ben már a legnépesebb, t. i. a főtiszteletű tiszántuli egyházkerület főgondnoki székében szemléljük őt, körülölelve mintegy 800,000 protestáns lélek közbizalma által, azon székben, melyet előtte a protestáns egyház ügyének annyi veteran bajnokai elfoglaltak. Mit tett ott 1849-ig, oly időben, midőn már a hazai közvélemény hangosan követelte azt, hogy nemcsak eltűrt állásában hagyassék meg a két testvér protestáns egyház, hanem országos törvények által mielőbb biztosítva legyen részére

a vallásbeli jogegyenlőség, azt az említett egyházkerület jegyzőkönyvei és a közbejött országgyűlések naplói igazolják. Ő nagyméltósága volt az, ki ez időben vallási és egyházi minden kérdésekben a felső táblánál vezérszerepet vitt, ki, hitfelekezetünknek ugyyszólván organuma volt, s úgy az 184³/₄ mint az 1848-ki vallásügyi törvény kiküzdésében zászlóvivő volt.

Az 184⁸/₉-ki szabadságharc gyászos kimenetelig mindig tántorithatlan maradt e fontos szerepéhez.

Itt megszakadt egy darab időre nyilvános szereplése, mint minden igaz hazafié; szívébe rejtve érezte csak a sebeket, melyeket szeretett hazánkon és egyházunkon a kényuralom ejtett; hallgatott, türt, mint sziklához láncolt Prometheus még akkor is, midőn fogságból kiszabadulása után golopi ősi kastélyába volt internálva. De miként az igaz honfui érzélem fájdalmai közt sem tud pihenni, sőt egész erejével titokban is azon pillanat elérkezésére munkálkodik, melyben életének s munkásságának ismét jelét adhatja, úgy a vallásos buzgalom is hasonló ehez; titokban csendesen ég ennek olaja, az elnyomtatás ideje alatt is fájdalomából több több erőt merit, hogy midőn eljő a szabad lélekzés várva várt órája, lelke egész hevével ölelje meg szerelme szent tárgyát, tegyen, hasson, munkáljon azért, s pótolja azt, mit a lelkiismeret szabadságának békóba veretése idején mulasztani kénytelen volt.

Igy tett a mi ünnepelt bajnokunk is; még a protestáns közlelkiismeretet megbénító pátens sok sürgetés után sem vétetett ugyan vissza, de mint viharos időjárás alkalmával szokott történni, hogy a terhes fellegek közül elő-előtünedező napsugarak jelengetik a vész mielőbbi elvonulását; így bizonyos előjelek oda mutattak már, hogy a protestánsok sérelmei orvosoltatni fognak. Így tartatott meg 1859-ik év november havában azon nevezetes gyűlésünk, itt Miskolcon avasi templomunkban, melyben kimondatott, hogy békekötéseken nyugvó protestáns egyházunk szabadságából egy hajszálnyit sem engedünk, s ha fegyveres erővel oszlattatnánk szét, az erőszaknak engedve, óvásunkat az erőszakos eljárás ellen jegyzőkönyvbe igtatjuk. E korszakot alkotó gyűlésen már ő nagyméltóságát a phalanx élén találjuk, csupán jelenlétével nagy lelkesedést öntve a szokatlan nagy gyülekezetbe. 1860-ik év elején vezérlete alatt ment Bécsbe ő császári királyi apostoli Felsége eleibe az egyetemes protestáns küldöttség, eszközendő a pátens visszavételét s egyházunknak teljes autonom körbe leendő visszaállttatását. A küldöttséget ugyan a bécsi minisztérium ő Felsége elébe nem bocsátotta; de ő nagyméltóságának sikerült, hogy magánkihallgattatáson átnyujthatta ő Felségének az egyetemes protestáns egyház emlékiratát, melyet a minisztérium visszautasított. S itt kezdődött az eldöntő pillanat, melyben autonom egyházi szabadságunk visszanyerése iránt az első reménységű mutatkozott. Majdnem egy óráig tartó kihallgattatása ő excellentiájának méltán költheté a reményt mindnyájunk szívében.

A vész azonban még teljesen el nem vonult; mindamellet elhatározó lépést kellett merészelnünk. 1860-ik év május 14-ike viradt reánk. A február 14-én tartott vének tanácsa a pátens ellenére kihirdetvén a szuperintendens és főgondnok megválasztatását, népes nagy gyűlésünkben fölbontattak a szavazatok, hasztalan tiltott be a gyűlés jó eleve, hasztalan emelte óvását az ellen a királyi biztos; nagy szavazattöbbséggel *Vay Miklós* báró főgondnokká, *Zsarnay Lajos* szuperintendenssé megválasztattak, s mindketten, dacára a felsőbb tilalomnak, hivatalukat számos hitfeleik örömlelkedése közt elfoglalták. Valóban nagy és erős elhatározás, erős hitbuzgóság kellett hozzá, hogy valaki, szemben ily tiltó parancscsal, vallásos hitnek hódolva, Istennek engedelmeskedjék inkább, mint a világi hatalomnak!

Választottainknak e szilárd maguktartása erős lökést adott annak, hogy már május 15-én a pátens visszavétele iránt a legfelsőbb kézirat, a legkegyelmesebb elhatározás világ elébe jött... Örök s dicső emléke lesz ez késő századok mulva is a lelkes férfiak vallásos lelkesedésének!

Mik történtek ezután főgondnokunk bölcs és tapintatos kormányzása alatt a legujabb időkig egyházkerületünkben, nem szükség mind elősorolnom, élnek azok mindnyájunk hű emlékezetében s jegyzőkönyveink lapjai fennen hirdetik. Csak a főbb vonásokra mutatok tehát, mert ezekben is visszatükrözik magukat ünnepel-tünknek fényes érdemei.

Mindjárt megválasztatása első évében ott látjuk őt a Debrecenben tartott egyetemes értekezlet (convent) elnöki székében hatályosan közreműködni arra, hogy minden egyházkerületben a presbyteriális autonom kormányzat s a gyűléseken az ebből folyó képviseleti rendszer hozassék be, mint a convent jegyzőkönyve is mondja, a tiszáninneri egyházkerület példájára; s hogy az iskolák, az absolut kormány nyügeiből az autonom egyházi kormányzat alá helyeztessenek. 1860-ban az ő vezetése s hatályos befolyása mellett tartatott sárospataki főiskolánk háromszázados ünnepe, mely főgondnokunk közreműködése folytán országos ünnepélylyé lőn. 1861-ben elnöklete alatt tétettek meg főiskolánkban a gimnázium s akadémia ujja szervezésére a lépések; a jogakadémia hathatós pártfogása mellett állítottatott vissza; sőt ezen célra több ezerre menő alapot gyűjtött, maga is jó példát adván az e célrai adakozásnál. Ez eljárása a tanügy iránti buzgólkodásának örökké fényes bizonyosága maradand. Ugyanekkor állítottatott fel akadémiánkban a történeti tanszék, valamint a gimnáziumi tanárok száma is szaporítottatott, a fegyelmi rendszer javítottatott.

Mindenek fölött sárospataki főiskolánknak egyetemi színvonalra való emelése s a szabad tanítás elvének életbe léptetése az, mivel főgondnokunk romolhatlan emléket emelt magának. 1865-ben, tavaszi gyűlésünkön ő maga adott először ennek hangot fényes megnyitó beszédében, a gyűlés azonnal elfogadta azt elvben. 1866-ban elnöklete alatt indítottatott meg az egyházi épületek tömeges biztosításának ügye, mely hatályos befolyása mellett alig egy év alatt létesült. Következő évben, a halhatlan emlékü *Horváth Mária* nagyszerű végrendeletének ügyével foglalkozott s valamint annak keletkezésére, úgy foganatosítására is személyes befolyással hatott. Bölcs kormányzása alatt jöttek létre a lelkészi vizsga s lelkészválasztás újabb rendszere. De ki győzné mind elsorolni azon üdvös dolgokat, melyek országszerte elismert bölcs s tapintatos elnöklete alatt egyházi s iskolai életünk előnyére foganatosítottak? Legyen elég az elsoroltak után bölcs kormányzatának s igaz protestáns lelkületének dicsőítése végett kimondani, hogy főgondnoksága alatt erősödött meg tanácskozásainkban az a közszellem, mely képessé tette egyházkerületünket ugy egyházi, mint tanügyi téren sok reformkérdésnek szerencsés megoldására.

Üdvöz légy nagy férfiú! dicsőséges egyházi hivataloskodásod ötven éves pályájának minden gránitnál tartósabb határkövével! Üdvöz légy, ki fényes politikai pályád mellett sem szüntél meg soha buzgó s valódi protestáns lenni; ki igaz hitedet nagy cselekedetekkel igazoltad; ki hű kezeidet egyházi életünk seibein tartván szüntelen, lelkes orvosá lettél annak mindenütt, fent a legmagasabb helyeken, a törvényhozás termeiben és saját oltáránál! Téged egy hiven megfutott s tettekben gazdag pálya avatott tiszteletünk tárgyává, kiről még politikai életed rideg bírálói is megvallják, hogy protestáns voltál minden izedben. Ime most hitfeleid velünk együtt széles e hazában feléd nyújtják őszinte tiszteletük és hálájuk babérszoruját, fogadd ezt szívesen, nem jutalmául érdemeidnek, mert azokat mi jutalmazni képesek nem vagyunk, de emlékéül nemesen megfutott pályádnak, hogy osztozzunk azon határtalan örömben, melytől méltán földobog ma nemes szived a fölött, hogy még életedben olvashatod, szemünkben rezgő örömkönyűinkben azt, hogy mit jegyzend föl felőled a történet muzsája egyházi életünk emlékkönyvébe. Vedd emlékéül e mai napnak szívünket, lelkünket, melynél egyebet nem adhatunk, mely nem szünend meg buzgó imát emelni az ég urához azért, hogy becses életedet terjeszsze még sokáig, terjeszsze az emberi élet végső határáig s adjon törhetlen lelki, testi erőt még mindig éber és közhasznu célokért nemesen küzdő lelked törekvéseinek létesítésére. Áldása lebegjen feletted az ur kegyelmének, áldása az égnek, nagy tekintetü uri családod felett, ki annak fényét, tekintetét nem csak emelted a protestáns közszellem és tudat áreopágja előtt, hanem örökítetted is!

És hogy az, mit szívünk érez s táplál nagy tekintetü egyéniséged iránt, ma ötven éves egyházi hivataloskodásod örömnépén láthatólag is kifejezve legyen: im arcod hű mását (az ezen szavak alatt leleplezett arcképre mutatva) férfi-korod nemes vonásaiban bemutatjuk a téged mélyen tisztelő közönségnek, hogy ennek látására egyházi és politikai fényes pályád egész multja mint egy varázs ütésre álljon lelkünk előtt s lelkesüljünk ettől, áldásos nyomdokaid hű követésére. Engedd meg, hogy ez arcképet helyeztessük el sárospataki főiskolánk könyvtárába, azon nagy férfiak sorába, kik egyházkerületünknek s legfőbb kincsünknek főiskolánknak is főgondnokai levén, bölcs kormányzásuk által, mint te, örök hálánkra érdemesi-

tették magukat. Hadd álljon ez ott emlékeül a multnak s intő jeléül a jövő nemzedéknek, mely téged, mint élő, mint lelkes munkását közügyünknek nem láthatott, nem tisztelhetett; hadd lelkesedjék föl nemes vonásaid látásánál s tanulja meg valóságát, az egyházat, főiskolánkat szeretni s azoknak szolgálatára szentelni életét és munkásságát. Elj sokáig ünnepelt férfit s fogadd ez örömnepünk napján minden tisztelőid, az egész magyar ev. ref. egyház s különösen tisztáninneri egyházkerületünk hódoló tiszteletét!!!

* * *

Szuperintendens urnak iménti beszédje után főgondnok ur tartá meg a mai ünnepélyes alkalommal fölujult emlékeire vonatkozó s általános lelkesedést keltett, tartalomdus beszédét, a mint következik:

Mélyen tisztelt gyülekezet!

Még ha egykori testi és lelki erőmnek volnék is teljes birtokában, alig vélhetném magamat képesnek méltólag viszonzozhatni főtisztelendő ur e tisztelt közönség nevében, hozzám intézett s keblem mélyéig hatolt meleg szavait; annyival kevésbé lehet most már ahoz reményem; midőn, ha nem is „megtörve“, de kétségtelenül mindkettőben „megfogyva“ kell az előttem álló föladat megoldása irányában kísérletet tennem.

Nehezíti e felett, különben kedves teendőmet maga az ünnepélyes alkalom megható volta is, mert hiszen lehetetlen, hogy az elérékenyedéig elfogult szív, szokatlanul gyorsabb dobogása ne gátolja némileg az ész higgadt működését.

Pedig mi természetesebb, mint hogy mindenek előtt a legmélyebb hálaérzet szárnyain emelkedik szívem szentélyéből imaszerű hála köszönetem e pillanatban az egek urához, ki e napot megérnem engedé s egy emberi korszakon keresztül megóvva számomra, mit zsenge koromtól kezdve éltem egyik legfőbb feladatául tűzék ki magamnak s napjaim legdrágább kincseiül tekinték: hitfeleim szeretetét s hozzámi ragaszkodását.

S nem is az én korombeliek, nem az én egykori munkatársaim azok, kiknek figyelme a mai ünnepélyt tervezé; mert hiszen amazok közül csak egy-kettőnek látom még könyektől áztatott, elhunyt bajtársaink veszte felett vélem együtt kesergő jó indulatu arcait közelemben.

Egy második, illetőleg harmadik ivadék az, melytől ma környeztetem s ily módon az ősokról öröklött kegyeletes hagyományként is tekinthetem azon irántam nyilvánuló szives jó indulatot, melynek ime e körülmény is csak nevelheti becsét.

Azonban, ha komolyan s magam tulbecsülése nélkül vizsgálom mind azt, mi ma közvetlenül ugyan egyházi félszázados, de alkotmányos hazai szervezetünknel fogva ezzel kapcsolatban lévő egyidejű világi hivataloskodásom alkalmából is történik, lehetetlen annak forrásait nem napjaimnak, Isten kegyelméből, ily messze határokig lett terjedésében is keresnem.

Mert hiszen, alig van rajtam kívül még valaki széles e hazában, ki ezen protestáns életünkre nézve annyira fontos, összes nemzetünket is mintegy ujjá teremtett ötven éven keresztül, kezdettől fogva s szakadatlanul vett volna részt egyházunk kisebb, nagyobb ügyeiben; a honnan igen megfogható, ha mint az ezen időbeli megannyi érdekes eseményeknek egyik talán már utolsó élő szemtanuja jó akaratu közfigyelmével találkozom e ma itt egybesereglett tisztelt gyülekezetnek! mely előtt nem is késem, részletesen és tüzetesen tární mind azt fel, mit e téren észlelhetni s tapasztalni módomban volt, ha az idő rövidsége annyira szűkre s azon körülmény, mely szerint, mint ezen főtisztelétü egyházkerület főgondnoka vagyok szerencsés itt ma szólani, nem szabták volna ki a keretet, melyben tért kell foglalnom s melyen tul nem terjeszkedhetem.

Nem emlitem tehát azon folytonos boszantó csekély eredményü csatározásokat, melyek között telt le emez érintett félszázadnak első fele; nem azon átalakító nagy eseményt, mely 1848-ban az uralkodó vallás eszméjének véget vetett; nem azon időszakot sem, mely a vallások egyenjoguságát kimondott törvény kihirdetése után nyomban beállott; hanem szoritkozom azokra, melyek azon idővel vannak szoros kapcsolatban, midőn a főtisztelétü egyházkerület főgondnokává lettem meg-

választva; azon korra, midőn a protestáns egyháznak újabb harcot kellett kiállania, védve azon alapelveket, melyeken egyházunk alkotmánya áll, védve azon törvényeket, melyek a haza alkotmányos szabadságának harcában születtek.

A küzdelem nehéz vala, a fegyverek egyenlőtlenek voltak, de a protestáns egyház egyeteme mint egy férfiú állt föl, s nem hódolva ígéreteknek, nem félve fenyegetésektől, kimondá általában s kimondá közelebb egyházkerületünk ünnepélyes nyilatkozatában, miként egyházi autonómiánkat oly féltett kincsnek tartjuk, hogy azt mint hitéletünk magzatát, egyházi organicus életünk fejlődésének főelvét semmi földi árért föl nem áldozzuk.

Igen! hitünket megtartottuk, a harcot megharcoltuk s velünk lévén Isten és a jog, végre is a hatalom leereszté fegyverét és mi megmaradtunk.

A küzdő és a győzedelmeskedő egyháznak egyik nem utolsó tagja volt ezen egyházkerület, melyhez már akkor hivatalom szent kötelmei s meggyőződésem fűztek!

Az egyházi élet ezen forduló pontját több örvendetes esemény tette nevezetessé.

Alig hogy föllélegzhetett a protestáns egyház s megtartá ezen egyházkerület a sárospataki főiskola eleven emlékezetünkben lévő háromszázados ünnepét, melyet az események szerencsés találkozása, nem csak az egész felekezet, de mondhatni, az egész nemzet örömmünepévé varázsolt által; érezte ugyan is mindenki vallás és pártkülönbség nélkül, hogy az leend nyitánya a haza alkotmányos ujjá születésének!

S reánk nézve kétszeresen jelentékenyekké váltak e napok, mert általuk nem csak szellemileg erősödtünk, „de gyarapodtunk anyagilag is“, hálával őrizvén a főiskola évkönyvében mindazok neveit, kik alapítványaikkal siettek a háromszázados tanintézetet gazdagítani!

A másik nagy jelentőségű mozzanat, mely az említett korszakra következett, az volt, midőn a protestáns egyetemes egyház debreceni conventjén kimondá a „restitutio in integrumot“ s visszahelyzé magát azon presbyteri alapokra, melyek létfeltételeihez tartoznak, e felett még a nevelés és oktatás ügyét is újra egész buzgalommal kezébe vévén.

Azon munkásság, mely e téren versenyezve mutatkozott, szülte meg azon testvéri egyesülést, mely a népnevelésre nézve oly szép gyümölcsöket termett, s talán részben e fölbuzdulásnak is köszönhető, hogy az alkotmányos kormány az 1790-ben elejtett fonalat felvegye s az 1868-iki törvényhozás szentesítés alá bocsássa a népoktatási törvényt, mely kimondá, hogy az államnak nemcsak joga, hanem kötelessége gondoskodni a népnevelésről, felhagyva mindig a versenyt felekezeteknek, társadalmaknak s egyeseknek.

Azon alapelvek, melyeket ezen egyházkerület eleitől fogva vallott s programjában kifejtett, hivebb kifejezést nem nyerhettek, mint ezen országos törvényben jelenlegi körülményeink figyelembe vétele mellett csakhamar!

A közép-tanodákra s akadémiákra nézve, a közös tanácskozások nem vezettek eredményre: az elsőre nézve azonban mi tisztába jöttünk magunkkal, sőt akadémiánkra nézve nincsen okunk megbánni azon 1865-ben kimondott elvet, miszerint emeljük az „akadémiai tanpályát a szabad tanulás és szabad tanítás elvénél fogva egyetemi színvonalra“; és hogy ha ezen forma nagyobb mérvet nem ölthetett, anyagi erőnk korlátoltsága az oka! Maga az eszme azért még ma is rezeg a lelken s talán eljő az idő, midőn a protestáns egyház egyeteme meggondolja; nem teremthetnék-e ezen alapon s e téren egyesült erővel valami nagyot, üdvöst!

Lehetne több ily nemüeket is felhoznom, azonban úgy hiszem, elég ennyi is arra, miként a főtiszteletű egyházkerület nyugodtan tekinthet vissza a közelmúltban megfutott pályájára, miután az örvendetes események mellett a küzdelemből is csak a kivivott győzelemnek gyönyörölezete maradt föl számunkra.

Ámde ne bizzuk el azért magunkat, sőt merítsünk belőlök erőt, lelkesedést, bölcseséget a jövőre; mert reánk a jövőben is nagy munka várakozik.

Igen, a protestántizmus sehol és így nálunk sem végezte be életmissioját; nem, mert azon nagy eszmék, melyeket a reformatio kijelentett, többé nem egy felekezet, hanem a tudomány, modern államélet és társadalom életelveivé lettek; annyival kevésbé szabad tehát tétlenségre kárhoztatni magunkat! Midőn a protestántizmus a gondolat szabadságát proclamálta, kimondá azt is, hogy a tudomány

nem ellensége, de legnemesebb szövetségese a vallásnak; e szövetséget nem szabad megtagadnunk! Az idő folyamában hitrendszerünk előfájáról egyes ágazatok leválhatnak, de a keresztyén vallás örök igazságait a tudomány el nem homályosíthatja! Legyen azért köztünk a lényegesekre nézve egység s minden másban szeretet! Az eretnekités nem a protestántizmus természete!

De hát az állam, a társadalom irányában nincsenek kötelességeink? nem segítenők-e nagy feladatának megoldásában, hogy az igazság és jogegyenlőség nagy elvei mindinkább hivebb kifejezést találjanak intézményeiben?

Van egyháztársadalmunknak bizonyos önhatósági köre, hová az államhatalom kezei be nem nyulhatnak, de elzárkóznánk-e annyira, hogy még ott is bizalmatlanokdánk, hol arra nincs ok; ott is fölfegyverkeznénk, hol arra semmi szükség?

Miért hivatkoznánk minden lépten nyomon annyi tüntetéssel alapszerződéseinkre, békekötéseinkre, s ignorálnánk 1848-tól fogva velünk szerződött sokkal hatalmasabb szövetségeseinket, a mindinkább terjedő civilisatiót s felvilágosodottságot! Ezeknek garantizáló hatalmával kell nekünk ma már, ha anachronismussal nem akarunk vádoltatni, mentől szorosabb frigyét kötnünk, s bizony bizony, ha különben cselekszünk, a mívelt világ megölkő hidegségét idézzük fel magunk ellen.

Fejünkre zuditjuk a közvélemény kemény ítéletét, s fegyvert adunk elleneink kezébe, melyet azok, mint a tapasztalás mutatja, örömmel átvesznek, hogy vele az államot sértsék, sőt ha kell, ellenök is fordítsák!

A mi egyik legkiválóbb jellemünk, mondhatni, erényünk: a bizalom az alkotmányos kormány és törvényhozás irányában, s *közös vállvetés*. Az állam reánk számít s biztosan számíthat, mint szövetségésre azon harcban, melyet — adja Isten, hogy az idők jelei csaljanak, — az államoknak meg kell vivniok, hogy fenségi jogukat és hatalmukat minden irányban, minden hatalom ellen megszilárdítsák.

De ha ez így van, az államnak sem szabad megfélekedezni irányunkbani kötelességeiről.

Protestáns egyházunk megvárhatja és meg is várja, hogy valahára teljesen megoldassanak a még mindig függőben maradt egyháztársadalmi kérdések, mielőtt azok gordiusi csomóvá nőnék ki magukat.

A protestáns egyház csak akkor nyughatik meg teljesen, ha miként a válásfelekezetek, úgy az állam és egyház egymáshoz viszonyai a jogegyenlőség elve szerint fejtetnek és szilárdíttatnak meg, s az állam főfelügyeleti joga a nevelés és oktatás ügyében szabatosan körvonaloztatik.

Ezt fejezte ki egyházkerületünk a mult országgyűléséhez benyújtott petíciójában, s hogy ehez egyházunk egyeteme mind ez ideig nem járult, nem járulhatott: azon köztünk egyetértés hiányában keresendő, mely rendesen meg szokott nálunk lazulni, mihelyt valamely külső nyomásnak nem érezzük nagyobb mérvű kényelmetlenségeit, vagy nagyobb veszély közeledését nem sejtjük.

És valóban, midőn ily tárgyakkal, ily fontos feladatokkal foglalkozunk, lehetetlen szemünket önmagunkra is nem fordítanunk. — Számot kell magunkkal vetni. — Egyházunknak vannak erőtlenségei, mondhatni, vérző sebei, melyeket önmagunk gyógyíthatunk meg.

Volt idő, midőn a protestáns egyháznak egyik legfőbb életföladata volt, hogy tért foglaljon; de az idők nagyban változtak. Ma már, kivált Erdélynek hozánk lett csatolása, az ottani szuperintendentiának testvéri karokkal lett fogadása után, egyik legfőbb életszükségünk az erők tömörülése! Ma sok tekintetben az egyházkerületek mint meg annyi külön felekezetek feledik amaz evangyéliomi elvet: „egymásnak terhét hordozzuk.“ Szükség, hogy az önfentartás ösztöne öntudatra ébreszsen bennünket, mert különben, némi módosítással, reánk fog illeni: mint oldott kéve hulland szét egyházunk!

Ez az, mit minden áron meg kell akadályoznunk, s úgy hiszem, nem messze az idő, hogy e tekintetben megteendik testvéreink velünk karöltve a szükségeseket.

Legyen még szabad azokhoz fordulnom, kik azon idő óta, hogy ezen tiszán-
 inneni egyházkerület főgondnokságára meg lettem választva, nem szüntek meg soha egyénileg támogatni jó szándékimban, mert őszintén el kell ismernem, hogy ha az időből némi sikert tudunk, akár az egyházi, akár az iskolai téren fölmutatni, az kétségtelenül előljáróinknak, főiskolai s többi tanárainknak s maguknak buzgó lel-
 készektől vezetett egyházainknak őszhangzatos érdeme.

És midőn e tekintetben lehetetlen hálámat főleg elnöktársam főtisztelendő szuperintendens ur irányában nem nyilvánítanom; e mellett csak is a kegyelet adóját rovom le akkor, midőn azon korán elhunyt derék férfiuról, felejtethetlen *Zsarnay*nról teszek említést, mivel azon egy napon választatám meg ezen szuperintendens kormányzatára, s kinek, ha rövid ideig tartott hűséges hivataloskodása minden egyéb nyom nélkül tűnt volna is el, örökre feltartja emlékét a *hollandi alapítvány*, melynek létre jötte kirekesztőleg a dicsőültnek érdeme; fel továbbá azon tette, mely szerint egyik volt az elsők közül, ki egy közös domestica életbeléptetését élénken szorgalmazta, s ahoz élte fogytáig tettleg is járult, belátván akkor már (mit még ma is tagadni akarni annyit tenne, mint folyó ellen uszni) felekezünk első keservesen érzett nélkülözhetlen szükségét. Legyen örökre megáldva e jelesünk emlékezete közöttünk!

Végül, irántam ez alkalommal tanusított kegyességökért ismételve köszönetem nyilvánítván, az még esedezésem, hogy ha hátralévő kevés napjaim munkaképes csekély részét érvényesíteni kívánja még rövid ideig a főtisztelendő egyházkerület, legyen szives elnézéssel korommal járó fogyatkozásaim iránt, eröm hiányait eddig is tanusított kegyes támogatása által fedezendő.

Többire tartson meg mind addig kegyességében s kedvezéseiben, míg nem a természet adóját lerovandó, majd csak azon szives megemlékezés marad még fel számomra, mely az elhunytak utolsó részosztálya, s melyet az esetben arcképen megőrzése iránt, épen most hozott kegyeletes határozata által kíván a főtisztelendő egyházkerület megörökíteni!

És most azon forró óhajtással rekesztem be beszédemet, hogy legyen Istentől áldva mindig szép magyar hazánk s virágozzék annak oltalma alatt, s erősbitésére magyar reformált egyetemes egyházunk, s ebben minden jó iránt fogékony egyházkerület!!

* * *

A kitörő lelkesedéssel fogadott beszédek végeztével:

1. Török Pál dunáninneri ref. szuperintendens ur vonatkozván a főgondnok beszédében kifejezett azon nyilatkozatára, mely szerint egyházi életünk igen sok hiányainak s bajainak okául az erők szétszakadozottságát tekinti s e tekintetben az erők tömörülését látja egyedüli óvszernek: e nézetet részéről is teljesen osztja s föl hívja a testvéregyházkerületeket, hogy addig is, míg e tekintetben valami elhatározó megállapodásra jutnának, a cél lehető megközelítése szempontjából bizzanak meg egyetemesen azon hazaszerte tisztelt nagy férfiuban, ki félszázados egyházi pályáján gyűjtött gazdag tapasztalatai, kipróbált hűsége és kitünő magas érdemeinél fogva kiválóan hivatva van arra, hogy az egyházi életünkbe vágó legfontosabb életkérdésekül tekinthető ügyekben mindenkor biztos tájékozási irányt nyujthasson, s hogy a legszentebb közös érdekekért, netalán még reánk várakozó küzdelmekkel szemben semmit ne kételkedjenek az egyházkerületek azon zászló alá sorakozni, melyet az ünnepelt férfiu, egykor a legválságosabb időkben kezeiben lobogtatva, diadalkoszoruzottan mutatott be a hanyatlott ügye felett aggódva kétségeskedő magyar protestáns egyháznak.

Mely föl hívás egyetemes lelkesedéssel fogadtatván: főgondnok urnak, azon föl hívás szellemében úgy egyházkerületünk, mint a testvéregyházkerületek jelen volt képviselői részéről ujjolag általános, mondhatni, határtalan bizalom szavaztatott.

Ezután a sárospataki főiskolai igazgatóság nevében Emödy Dániel akadémiai jogtanár a főgondnoknak, ez ünnepélyes nap emlékeül s mély kegyelete tanusítványául egy a főiskolai igazgatóság s a tanárok arcképeit tartalmazó *diszálbumot* nyujtott át, mely a főgondnok által kedves meglepetést tanusító szívéllyességgel fogadtatván, e megtisztelő figyelem viszonzásául kijelenté és ígéré, hogy főiskolánk ügyei mint eddig, úgy ezután is kiváló gondjainak tárgyát képezendik s annak föl virágoztatásáért semmi tőle kitelhető áldozatot nem kiméland.

2. A fennebbiek megtörténtével indítványoztatott, s ez indítvány folytán határozatilag kimondatott:

a) hogy mélyen meghatva levén egyházkerületünk a testvéries egyetértés azon nyilatkozványa által, mely a testvér-egyházkerületek tekintélyes képviselőinek ez örömnepélyre lett igen becses megjelenésében s az ünnepelet nagy férfiú félszázados egyházi pályája betelésén velünk együtt érzett örömük kegyeletes nyilvánításában nyert kifejezést; a testvéries részvét illetén nyilvánulását egyszersmind zálogául tekinti a testvér-egyházkerületek közt eddig is létezett szívélyes viszony szorosabbra fűződésének s ezért azoknak egyenként hálás köszönetet szavaz.

b) Hálás elismerést s köszönetet szavaz egyházkerületünk a mai ünnepeleten megjelent különböző hitfelekezetbelieknek, kik minden felekezeties nézeteken felülemelkedve, őszinte szives részvétnyilvánításaik között járultak ez ünnepeletes nap örömeihez, s ez által azt egyszersmind nekünk egy szép nemzeti ünneppé emelték.

c) Köszönetet szavaz egyházkerületünk *Borsodmegye* hatóságának azon hazafiui szives készségeért, melylyel megyeházát e kegyeletes ünnepelet megtartása helyéül átengedni sziveskedett. Ugy szintén

d) *Miskolc* városának s általában azon testületeknek is, melyek magukat ez ünnepeletnél küldötteik által képviseltetvén, örömnepünk fényét, magasztosságát és érdekét nagyban növelték. Továbbá elhatározatott,

e) hogy a mai ünnepelet s annak minden mozzanata jegyzőkönyvileg megörökítettvén: adassék át ekként annak emléke az utókornak, mely kétségkivül csak lelkesedni fog tudni azon multnak emlékeinel, mely egy idős báró *Vay Miklóst* mutatott föl, ki félszázados egyházi pályáján, egyházi életünkben, egy eseményekben gazdag s egy szebb jövőt előkészítő átmeneti korszakot alkotott. Végül,

f) hogy megkezdett közgyűlésünk folytatása a következő napra tétessék át, hogy maradjon e nap egészen és kizárólag a közörömnének és kegyeletnek szentelve.

Ezzel az örökre emlékezetes ünnepelet végét érte s az ünnepi nagy közönség a történetek kedves benyomását víve szívélyben, a sárospataki énekkar által elzengett öröm-hymusz hangjai mellett szétozlott.

Igy lefizetvén egyházkerületünk egyházunk nagy férfinak az érdemlett tisztelet és kegyelet adóját, s örökítvén ezennel jegyzőkönyvében halhatlan érdemeit, kifejezi egyszersmind azon imaszerü buzgó ohaját, hogy vajha a gondviselés az ünnepelet nagy férfinak közhasznu becses életét, még az élet legszebb csöndes alkonyán is, a haza s protestáns egyházunk javára, az emberi élet lehető legmeszezebb határáig nyujtaná! Adjon az ég óhajainknak s reményeinknek teljesülést!

3. A kegyeletes ünnepelet követett napon, az ünnepelet jegyzőkönyvi leírásának hitelesítése alkalmával tett indítvány folytán, elhatározatott, hogy

a lefolyt ünnepelet minden részleteiben, valamint az ez alkalommal tartott minden üdvözlő s jubileumi beszédek, e nap emlékeül, egy emlékfüzetbe szerkesztve nyomassanak ki: annak szerkesztésével s kiállításával *Szinyei Gerzson* sárospataki akadémiai tanár bizatván meg.

4. Szuperintendens ur szokott évi jelentését, az általa időközileg tett s halasztást nem szenvedhetett intézkedésekről s egyházi és iskolai életünknek a legközelebb multban történt főbb mozzanatairól, következőkben terjeszti elő:

Főtiszteletü Egyházkerület!

Szokott évi jelentésemet ez alkalommal sem mulasztom el megtenni, noha időkimélés tekintetéből most csak a legszükségesebb részletekre szoritkozom, annyival inkább, mert őszi közgyűlésünk elnapolása által a gyűlésileg elintézendő tárgyak sokra nevedektek. Igyekeztem ugyan mind azt időközben elintézni, mi az önkor-

mányzat és képviseleti rendszerből kifolyólag szorosan a gyűlés intézkedésének körébe nem tartozott; mindazonáltal számos tárgy elintézése fogja igénybe venni a főtiszteletű egyházkerületi gyűlés becses figyelmét.

Mindenek előtt számot adok azon határozatok mikénti végrehajtásáról, melyek a legközelebb tartott gyűlésekben reám keltek.

A Molnár Aladár miniszteri tanácsos ur által indítványba hozott s már országgyűlés eleibe is került országos néptanítói nyugdíj-intézet ügyében hozott határozatunkhoz képest, ez ügyben felhívó szöveget intéztem egyházainkhoz s néptanítóinkhoz, fölhitvam őket erélyesen s az ügy fontos voltát indokolva, mely föl-hívásnak egy nyomtatott példányát a gyűlési ügyiratok közt van szerencsém betervejteni. De, mit nagyon sajnálok ez ügyre nézve, kedvező kilátást nem nyújthatok, mert egyházaink, valamint tanítóink nagyobb része nem hajlandók — mint állítják — szegénységök miatt az ezzel járó költségnek elvállalására. Egyébiránt az erről szóló megyei jelentések föl fognak olvastatni.

A másik régebben reám kelt határozat szerint, a néptanítók képesítő vizsgájának miként lehető megtartása iránt, utasítás-készítésre voltam utalva. Ezen utasítást elkészítettem, tekintettel lévén a magas minisztérium által ez ügyben kibocsátott szabályzatra; kiküldtem az egyházmegyékhez, hogy legközelebbi gyűléseiken vegyék ezt tárgyalás alá; s megjegyzéseiket azokra megtévén, a főtiszteletű egyházkerületi gyűlés az iránt véglegesen határozhasson. Az egyházmegyék beadták ez ügyben véleményeiket; a maga helyén ez is elő fog fordulni.

Megbízatosomnak harmadik tárgya volt az egyházkerületi leánynövelde megürült vezértanári állomásának az e végre megbízott küldöttségeli betöltése. E tárgy körüli teendőnk a maga idejében megtévén, jelenthetem: hogy vezértanárul szathmári volt gimnáziumi tanár Tóth Pál urat választottuk meg s igtattuk be az iskolai év elején hivatalába, ki a növendékekkel, kiknek száma első félévben annyira nevedett, hogy oly létszámmal soha még az intézet fennállása óta nem volt, már az első félévben a vizsgát kitűnő eredménnyel le is tette; tehát vezérteése alatt szép jövője mutatkozik ez intézetnek.

Negyedik tárgya volt gyűlésileg történt megbízatosomnak, hogy a folyó évi bécsi világkiállításra tanintézeteink köréből küldendő tárgyakat, befolyással az e végre megjelölt országos bizottság megbízottjához, Gönczy Pál miniszteri tanácsos urhoz szállíttassam el. Ezen intézkedésnek is elég van téve.

Ezek után a közigazgatás terén időnként előfordult ügyek és ezek körül észlelt tapasztalataimról adok számot röviden. Mintegy 1468 különféle egyházi és iskolai ügy fordult meg előttem; ezek közül mintegy 158 miniszteri rendeletek alapján, a többi egyházi beléletünk sok szüksége miatt és sok részben határozott törvényeink hiányából merült föl. Igyekeztem mindezeket egyházi önkormányzati közigazgatásunk elveivel egybehangzólag elintézni. Több, az országos vallásügyi törvényekkel ellenkező sérelmes esetet jelentettem föl a nagyméltóságú minisztériumhoz, melyek iránt egynek kivételével lelkészársaim értesítettek, de melyek iránt azoknak miként lett orvoslásáról értesítést nem vettem. Ebből, mint már máskor is jeleztem, azt kell következtetnünk, hogy még most sem állunk azon korlátolt jogtéren sem vallás tekintetében, melyet a fennálló törvények nyújtanának. Méltó, hogy e sajnos körülményt legközelebbi conventünk figyelme komoly tárgyává tegye s ennek orvoslásáról gondoskodjék.

Egyházainkban a vallásos buzgóság s az egyházi élet emelkedéséről, tekintve az erről tanuskodó jeleket, kedvezőleg nem nyilatkozhatom; sok helyen meghasonlást okoz a lelkészi s tanítói földek után fizetendő adó kérdése; legnagyobb mérvet öltött ez az alsözempléni egyházmegyében, hol néhány egyházközség már az országgyűléshez is folyamodott ez ügyben. Ez ügy hová lett fejlődése iránt lesz szerencsém egy miniszteri leiratot a maga helyén előterjeszteni. Egyházaink közt mindinkább mutatkozik az egyház s iskolák fentartására szükséges pénzalap hiánya, minek bizonyosága az, hogy mindenfelől özönlenek felénk a segélyt kérő egyházak; nem merem határozottan állítani, de úgy észlelem, hogy a gyakori segélyezések sok helyen nem buzditják, sőt csökkentik az áldozatkésztséget.

Országos segély-gyűjtetésre engedélyt eszközöltem a lefolyt egyházi évben a *legényei, hardicsai, ághteleki* kibocsátott iveken; tettleges segélyt a *b.-kereszturi* és *rudóbányai* egyházak részére, a testvér-egyházkerületeknél is. Felsőbb helyről

kiadott tiltott foku házassági engedélyek után fizetett díjból segélyt nyertek: a *kolbásai iskola* 20 frt., *emödi* 20 frt., *radistyáni* 10 frt., *tállyai* 10 frt., *ladmaci* 20 frt., *gesztelyi* 20 frt., *szántói* 10 frt., *királyhelmeci* 10 frt., *sárospataki tanári nyugdíjintézet* 20 frt., *miskolci tanári nyugdíjintézet* 20 frt., *a papi özvegy árvalár* 50 frt., *vadnai* 10 frt., *ivánkai* 10 frt., *körtvélyesi* 30 frt., *csobádi* 10 frt., *kaki* 20 frt., *szőlős-ardói* 20 frt., *hutkai* 15 frt., összesen 315 forintot.

Az egyházkerületi pénzügyi választmány tartott 5 ülést, melyekben szabályos kötvényekre, kellő biztosítás mellett elhelyezett kölcsönök az egyházkerületi pénztárnoki számadásban fölmutatvák.

A rendes évi egyházkerületi számadás megtartatott; úgy a pénzügyi választmánynak, mint a számvévészéknak jegyzőkönyvei elő fognak terjesztetni, melyekből ki fog tűnni, hogy mik voltak a bevételek, kiadások s mennyi tőkét kölcsönöztünk ki.

Szólni kívánok még iskolai ügyeinkről: népiskolai ügyeinket illetőleg bizton elmondhatom, hogy azok nagyon csendesen haladnak elő, dacára sok intéseimnek, nógatásaimnak s a minisztérium fenyegetéseinek. Nem mondom, hogy jóakarát nincs egyes egyházainkban, bizonyosan sokfelé mozognak, bővitgetik a szűk iskolai termeket, itt-ott ujak építésével is foglalkoznak; de a mi a népnevelés ügyében új korszakot hozhatna be, az iskolaügy iránti közszellem s lelkesedés bizonyára gyenge lábbon áll. Innen árad aztán ki a számos hiány, mely egyik a másikat vonja maga után. Gyökeres reform kellene tehát e téren is, melynek alapja ismét az egyházi közpénztár lehetne.

Középtanodai ügyünk, az itt fölmerülő hiányok mellett is, sokkal kedvezőbb kilátásra nyit tért. Szakavatott tanáraink buzgó törekvése mellett a fennálló rendszer hiányai is nagy részben fedezvék. Hogy pedig gimnáziumaink inkább megfeleljenek föladatuknak, az e téren megindult mozgalom szükségessé tette, hogy egy a gimnáziumi szervezésre vonatkozó javaslatot készítsenek szakértő embereink. E tárgyban megtettem az intézkedést; úgy a sárospataki, mint a miskolci gimnázium tanári kara megtette erre nézve a maga javaslatát; a főtiszteletű egyházkerület feladata leendő ennek felülvizsgálása iránt jelen gyűlésünkben intézkedni.

A mi az akadémiát illeti, annak egész ága, a jogi tanszak is sürgetve veszi igénybe a főtiszteletű egyházkerület gondoskodását. Erre nézve azonban még megalapított javaslatról jelentést nem tehetek. Bizonyosan jelen az ideje, hogy a magas kormányoknak ez ügyre vonatkozó intelmei idejében való gondoskodásra serkentsenek bennünket.

Mély sajnálattal jelenthetem, hogy főiskolánk közvetlen közelében Sárospatakon és szomszéd vidékein nagy mérvben dult cholera-járvány; mely az iskolai szorgalmi időnek megszakasztását is szükségessé tette, s mely nemcsak a város polgárai közül vette ki a maga áldozatait, hanem tanáraink közül is a két buzgó tanárt, Finkey Józsefet és Pált magával ragadta; teljesen alkalmatlanná tette a lefolyt időszakot arra, hogy iskolai reformok felett nyugodtan tanácskozhattak volna az illetők. A mi tehát ez ügyből elmaradt, most a kedvezőbb viszonyok beálltával kell utánpótolnunk. Sajnálattal kell jelentenem azt is, hogy Molnár István nyugalmazott tanár ur is, ki pénztári hivatalunknál az ellenőri hivatalt nagy hűséggel vitte, szélhűdésben szenved, s hivatalát aligha többé folytathatja, valamint főiskolánk orvosa Kálniczky József ur is megrongált egészsége miatt külföldi fördőre utazott; mindkét hivatal ideiglenes kezeléséről azonban van gondoskodva.

A megürült tanári állomások betöltésére vonatkozó javaslatát a tanári karnak elő fogom terjesztetni. Ez élénken hangsúlyozza azt, hogy a tanári állomásokat még jelen gyűlésünkben szükséges betölteni.

Ezeket tartottam szükségesnek a főtiszteletű egyházkerület tudomására hozni, s most, midőn a tanácskozások alá veendő tárgyak iránt becses figyelmét a közgyűlésnek fölkérem: magamat szives jó indulataikba ajánlom.

Szuperintendens urnak ezen fölolvastott évi jelentésben köztudomásra juttatott időközi intézkedései és értesítései közhelyesléssel és kedvesen fogadtattak.

6. Olvastatott a Sárospatakon, 1872. évi július 8, 9-ik napjain tartott egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyve 5-ik pontjára vonatkozólag, a vallásos kézi könyvek előállítására körül szükséges teendővel megbízott tanári kar jelentése, melyszerint az általa szükségeseknek ismert s megjelölt vallásos tankönyvekre pályázatot nyit, formulázván a készitendő tankönyvek megírásának módját.

A pályázatra kitűzött vallásos tankönyvek azon formulázásban, melyben azok pályázatra kitűzetnek, elfogadtatnak, azon megjegyzéssel, hogy az V-ik számmal jegyzett s a confirmatioi oktatásnál használható kézikönyvet illetőleg, az urvacsorához készítő káté megírása módjának részletesebb formulázás adassék, oly módon, hogy ezen kézikönyv önállólag is rövidletben magába foglalja a vallás fogalmát, a keresztyén egyháztörténetet, főképp a különböző keresztyén felekezetek hitnézetei szempontjából a hit- és erkölcsstani főbb elveket. Díjazására nézve, különösen az I. szám alatti vallás-erkölcs olvasókönyvet s a hozzá szükséges vezérkönyvet illetőleg, a népiskolai könyvek eddig gyakorlott és megalapított díjazási módja maradván szabályzóul.

7. Ugyanazon közgyűlés jegyzőkönyve 6-ik számú határozata értelmében a gimnáziumi növendékeknek ünnepi követekül kibocsáttathatása tárgyában véleményadással megbízott küldöttség jelenti, miszerint megbízatásának meg nem felelhetett, amennyiben az egyházmegyék esperesei fölvilágosító adatokkal nem szolgáltak, noha erre a bizottság elnökétől fölkerettek; egyedül a gömői egyházmegye nyilatkozott határozottan, amennyiben továbbra is megengedni óhajtja, hogy a gimnáziumi VII. és VIII. osztálybeli növendékek ünnepi követekül kibocsáttassanak.

Ugyanazért utasítatnak az egyházmegyék, hogy e tárgyban véleményeiket az egyházkerületi küldöttség elnökének adják be, melynek alapján egyházkerületünk elé kimerítő jelentés tétethessék; addig is azonban a gimnáziumi növendékek közül csak azok lesznek ünnepi követekül kibocsáthatók, kiket erre a főiskolai gyakorlati lelkész tanára alkalmasoknak talál, a kik ily minőségükben mindenkor illendő öltözetben köteleztetnek megjelenni; a legatiók kézzől kézre eladása, kicserélése s helyettesítések pedig legszigorubbán megtiltatván s esetileg meg is büntetvén; ez ügy érdekében az egyes egyházak lelkészei is utasítatnak, hogy az ünnepi követek megjelenéséről s viseletéről ezentul általában zárt bizonyítványokat adjanak.

8. Ugyanazon közgyűlés jegyzőkönyve 7-ik számú határozatára vonatkozólag olvastatott az unghi egyházmegye fölterjesztése az ajnácskö-déteri birtok célba vett elárúsítása tárgyában, ezzel kapcsolatosan fölemlített, hogy e vagyonok rendezésével megbízott küldöttség azért nem járhatott el, mivel a főiskolai jogigazgató a kezei közt lévő iratokat mind ez ideig ki nem szolgáltatta.

Nem helyeselheti az egyházkerületi közgyűlés, hogy a főiskolai jogigazgató ur az egyházkerület korábbi határozatának nem tett eleget, s ez alkalomból szigoruan utasítatik, hogy a kezei közt levő s a déteri birtokot illető adatokat haladéktalanul küldje meg a szuperintendens urnak; a szuperintendens ur pedig, mint a déteri vagyonok ügyei rendezésével megbízott küldöttség elnöke fölhhivatik, hogy korábbi küldetésében mielőbb járjon el.

9. Ugyanazon közgyűlés jegyzőkönyvének 20-ik pontja értelmében főiskolánkban a német és francia nyelvtanári állomás betöltésével megbízott küldöttség jelenti, miszerint több hazai lapban annak idejében pályázatot hirdetett s több pályázók közül Kesselbauer Oszkár urat választotta meg, azon általa is elfogadott föltétel mellett, hogy az első év próbaév gyanánt tekintvén; állomásán való végleges megerősítése a próbaév eltelte után történik meg.

Tudomásul vétetett.

10. Ugyanazon közgyűlés jegyzőkönyve 21-ik pontját illetőleg az építészeti bizottság nevében Hegedüs László főiskolai világi algondnok jelentést tesz a *katonai ispotály* nevű főiskolai épületnek tanári lakásokká leendő átídomitása tárgyában.

Az előterjesztett jelentés, mely szerint az építészeti bizottság küldetésében mind ez ideig azon ok miatt nem járhatott el, mivel a vállalkozó, kivel magát érintkezésbe tette, határozott tervet mind ez ideig nem adott; tudomásul vétetvén, a bizottság ujabban is fölhi-
vatik, hogy jelentését a sárospataki nyári közgyűlésre minden esetre terjeszsze elő.

11. Ugyanazon gyűlés jegyzőkönyve 28-ik pontjára vonatkozólag jelenti szuperintendens ur az elnöksége alatt megbízott választmány nevében, hogy megbízatásuknál fogva az egyházkerületi megürült nőnöveldei vezértanárságra megnyer-
ték *Tóth Pál* szathmári gimnáziumi tanárt, ki is vezértanári tanszékét e folyó iskolai év elején elfoglalván, legelső félévi vizsgáján is biztos tanusítványát adta tanári képességének, oly meglepő eredményt mutatván föl tanítványai készségében, mi a jövőre is a legszebb reményekre jogosítja az egyházkerületet.

Örvendetes tudomásul vétetett.

12. Ugyanazon közgyűlés jegyzőkönyve 31-ik pontjára nézve Hegedüs László főiskolai algondnok jelenti, hogy a bécsi világkiállításra mindazon tárgyakat, melyek méltó képviselői a főiskola szellemi előhaladásának, összegyűjtvén, azokat az illető helyre idejében megküldötte.

Tudomásul vétetett.

13. Olvastatott a magyar királyi vallás és közoktatási minisztérium folyó évi február 22-én 1-ső szám alatt kelt szuperintendensi hivatalunkhoz intézett leirata, mely szerint előre bocsátva azt, hogy a közoktatás ügyében a vezetése alatt álló egyházi hatóságokat kívánja az iránt megnyugtatni, hogy a közoktatási minisztérium-
nak nem volt akarata s a jelenleginek sincs semmi szándéka a hitfelekezetek által fentartani óhajtott s a népoktatási törvény értelmében már rendezett, vagy a közel jövőben kifejleszthető népiskolákat községi iskolákká átalakítani; s nem azt tekinti, hogy az iskolák felekezetiek-e vagy más jelleműek, hanem azt keresi bennök, hogy jók-e? Ezért nem mulaszthatja el e tekintetben azon kötelességek felsorolását sem, melyeknek teljesítésére a törvény az egyházakat föltétlenül kötelezi. Ebből folyólag föl hívja szuperintendens urat, hogy az egyház kormányzására alája vagy melléje rendelt testületek segítségével egyháza minden egyes gyülekezete népis-
koláját vegye és vétesse szemle alá s ott, hol az 1868. XXXVIII. törvénycikk kívánatainak eddig eleget nem tettek, hasson oda, hogy e tekintetben semmi kívánni való ne maradjon fenn; s hogy a beállott év lefolyása alatt, a kormányzata alatt álló minden egyes hitközséget megnevezve jelentse be nála: melyikben fog a tör-
vény értelmében rendezett felekezeti iskola a hitközség vagy az egyetemes egyház erején fentartatni és melyek lesznek azon hitközségek, melyek iskoláikat sem a hit-
községek, sem az egyetemes egyház erején fentartatni nem fogják, reménylven, hogy a be nem jelentés elmulasztásaiból származható felelősség nehéz terhet mind magáról, mind a kormányzása alatt álló egyházzal el fogja háritani.

A nevezett minisztériumnak e komoly és szuperintendensi hiva-
talunkat súlyos felelősséggel terhelő fölhívása komoly és gyökeres intézkedésekre hívja föl egyházkerületi hatóságunkat s ezért, hogy az e részbeni követelményeknek egyházkerületünk részéről lehetőleg elég tétethessék, utasítatnak előlegesen is az egyházmegyék, hogy küldöttségek által igyekezzenek a kebelökbeli iskolák állapota fölött komoly szemlét tartani. Mely küldöttségeknek különösen figyelmökbe ajánlandó, hogy minden egyházban megjelenvén, ne csak felületes, hanem beható tudomást szerezvén maguknak minden iskola állásáról: írják össze, melyek az iskoláikat föl vagy nem tartható egyházak? minden ide vonatkozó adatot a szuperintendensi hivatal által e célra készítendő s az esperességekhez kiküldendő táblázatokba hiven, a legkisebb részletekig jegyezzenek be; véleményes jelentések kísé-

retében e táblás kimutatásokat az esperesi hivatal útján szuperintendensi hivatalunknak haladék nélkül, legfeljebb folyó évi szeptember hó elejére küldjék be; s elmulasztás által a felelősség terhét se magukra, se a szuperintendensi hivatalra ne vonják.

14. Ugyanazon minisztérium az 1872-ik évi október hó 13-án 25,358. szám alatt kelt intézvényében a sárospataki akadémia és főgimnázium 187 $\frac{1}{2}$ -ik évi állapotáról szóló kimutatásokat, azok tudomásul vétele után, visszaküldötte, a mult évi 24,636. szám alatt kifejezett azon megjegyzés ismétlése mellett, miszerint a tanuló ifjuság érdekében óhajtandó volna, hogy a rajz és testgyakorlat a rendes tantárgyak közé fölvétessenek s az azokból előmenetel az évi kimutatásokban kitüntettessék.

A főiskolai eljárósággal közöltetvén, a kellő intézkedések ez ügyben már megtétettek.

15. Ugyanazon minisztérium mult évi október hó 17-én 23,264. szám alatt kelt intézvényében szuperintendensi hivatalunkat értesíti, hogy az 1868. XXXVIII. törvénycikk kivánalmainak több tekintetben meg nem felelő *agárdi, borsii, cigándi, imregi, zombori* iskolákra nézve a másodizbeni megintést megtenni kénytelen volt, eredményéről kérvén magát mielőbb értesíttetni.

Szuperintendens ur a kellő intézkedést e tekintetben megtévén, tudomásul szolgál.

16. Ugyanazon minisztérium mult évi december hó 6-án 30,616. szám alatt kelt intézvénye a lelkészeknek arra figyelmeztetése iránt, hogy a katonai árváknál és özvegyeknél előforduló halálozási és férjhezmenési esetek az illető hadkiegészítő parancsnokságoknak vagy térparancsnokságoknak azonnal följelentendők.

17. Ugyanazon minisztérium mult évi december hó 17-én 30,430. szám alatt kelt intézvénye a tényleges szolgálatban nem álló, szabadságos és tartalékos katonák harmadik korosztályból kilépésének az engedély nélküli nősülhetés szempontjából miként leendő világos értelmezése.

18. Ugyanazon minisztériumnak folyó évi február 7-én 789. szám alatt kelt ugyanily tartalmu intézvénye.

19. Ugyanazon minisztérium folyó évi március 13-án 6755. szám alatt kelt intézvénye a tiszáninneri ref. egyházkerület részére 1872-ik évre utalványozott 7000 forint államsegélyről szóló és visszatartott számadás helyeslése.

20. Ugyanazon minisztériumnak folyó évi március 30-án 549. szám alatt kelt s montedegói dr. Albert Ferencnek kerületi tanfelügyelővé lett megerősítése iránt értesítő intézvénye.

21. Ugyanazon minisztériumnak mult évi november 27-én 29,842. szám alatt kelt s a törvény kivánalmainak meg nem felelő *becskeházi, alsó bódva-lenkei, szádellői és zsarnói* iskoláknak másodizben történt megintése iránt értesítő leirata.

22. Ugyanazon minisztérium mult évi junius 30-án 15,945. szám alatt kelt azon intézvénye, melyben az egyházkerületünk által kért énektanításnak a póttanfolyamokon miként lehető eszközlése iránt értesít.

23. Ugyanazon minisztérium folyó évi julius hó 2-án 15,788. szám alatt kelt intézvénye a *bereg-ungghi* némely iskolák megintése ügyében.

Amennyiben ezekre nézve a kellő intézkedések szuperintendensi hivatalunk által már időközileg megtétettek, illetőleg köröztettek, újabb intézkedések szüksége fenn nem forog.

24. Ugyanazon minisztérium Budán 1873 ápril hó 23-án 9554. szám alatt kelt leiratában, vonatkozólag szuperintendensünknek folyó évi április 7-én 345. szám alatt

kelt fölterjesztésére, a lelkészek s tanítók által használt földek utáni adófizetés tárgyában Zemplénmegye közönségéhez kibocsátott rendeletének másolatát tudomás végett megküldi, mely szerint mindkét hitvallásu evangélikus egyházkerületek által közgyűlésileg hozott azon határozat alapján: hogy a földadó s egyenérték illetékei az illető egyházközségtől, mint a földek tulajdonosától fizetessék; a magyar királyi pénzügy-miniszter, egyetértőleg a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, 1870. évi ápril hó 15-én 15,352. szám alatt kibocsátott és egyidejűleg valamennyi egyházkerület szuperintendenseivel közlött rendelet folytán minden pénzügy-igazgatóságot oda utasított, hogy az egyház lelkészei és tanítói által haszonélvezett földek után járó egyenes adó és egyenértéki illetékek az illető egyházon követeltessenek; és a fizetés teljesítésére mindenk előtt az illető egyházközség gondnoka szólíttassék föl; mihez képest a folyamodó zempléni gondnokoknak meghagyatott: hogy úgy az egyházkerület jogérvényes határozatának, mint a kormány hivatalos rendeletének meghódolva, kötelességüket pontosan teljesítsék.

Örvendetes tudomásul vétetett.

25. Ugyanazon minisztérium Budán 1873. április 24-én 9432. számú leiratában utasittatik szuperintendensi hivatalunk, miszerint a halotti anyakönyvek vezetésével megbízott lelkészeket az új törvény 17. §-a által rájuk rótt abbeli kötelezettségek pontos teljesítésére figyelmeztette, mely szerint minden halálesetet, mihelyt azt a halottak anyakönyvébe bevezették, a községi előljárásnak tudomására hozni tartoznak.

Szuperintendensi hivatal utasított, hogy e rendeletet esperesi uton közzé.

26. Ugyanazon minisztérium Budán 1872. szeptember 19-én 18,179. szám alatti leiratában föl hívja szuperintendensi hivatalunkat: hogy a műrégészetileg fontos *karcsai* régi templom stylszerű restauratioja érdekében, ezen ügy miben létérol, a szükséges költség összegéről azon minisztériumot oly végből értesitse, mikép az államsegély kirendelése iránt a szükséges intézkedéseket megtehesse.

Szuperintendens ur előadván, hogy e tárgyban jelentését az illető minisztériumnál megtette, ez okból újabb határozat szüksége fenn nem forog.

27. Ugyanazon minisztérium Budán 1872. október hó 12-én 25,500. szám alatti leiratában értesíti szuperintendensi hivatalunkat: miszerint az egyházkerületünk részére 1872. évre megszavazott 7000 forint államsegélyt a miskolci magyar királyi adóhivatalhoz kifizetés végett utalványozta; egyszersmind föl hívja, mi szerint a számadáshoz az egyházkerületnek a segély mikénti kiosztására vonatkozó határozatának másolatát is csatolja.

Szuperintendens ur a kért határozat másolatát a jegyzőkönyvek nyomán annak idejében fölterjesztvén, újabb határozat hozása nem szükséges.

28. Ugyanazon minisztérium Budán 1873. január 21-én 718. szám alatti leiratában föl hívja szuperintendensi hivatalunkat, mi szerint azon előfordult eset alkalmából, melynél fogva hazai egyházközség felekezeti iskolai célokra idegen uralkodóhoz folyamodott: saját hatósága körében a szükséges intézkedéseket tegye meg a végből, hogy jövőben az ilyenü kérvények idegen uralkodóknál történhető benyújtásának eleje vételessék.

Köröztetve levén, tudomásul vétetett.

29. Ugyanazon minisztérium Budán 1873. március hó 23 án 7078. szám alatt kelt leiratában értesít, miszerint a *karlovici* szerb magán főgimnáziumot nyilvánossági jelleggel felruházta és fölhatalmazta, hogy a fennálló szabályokhoz képest érettségi vizsgákat tarthasson.

Tudomásul vétetett.

30. Olvastatott még akkor magyar királyi miniszteri tanácsos *Szende Béla* ur Budán 1872. július 22-én 14,990. szám alatti, miniszterelnöki meghagyásból kelt leirata, melyben fölhívja szuperintendensi hivatalunkat, hogy különösebben a 'gömöri anyakönyv-vezetőket kötelességök pontosabb teljesítésére utasítván, egyszersmind más, országszerte tapasztalt mulasztás orvoslása végett az anyakönyv-vezetőket különösen az ujoncállítás körüli föladatuknak szorosán és a megszabott formák szerint leendő teljesítésére kötelezze.

Szuperintendens ur jelentése szerint már körözve lévén, újabb határozat szüksége fenn nem forog.

31. A vallás- és közoktatási magyar királyi minisztérium mult 1872-ik évi szeptember 14-én 23,201. szám alatt kelt intézvénye mellett az 1868. XXXVIII. törvénycikk 147 ik §-a értelmében a községi népiskolai, felső nép- és polgári iskolai tanítók testületekké alakulásáról s azok működéséről szóló szabályrendeletét megküldötte.

32. Ugyanazon minisztérium mult évi december hó 4-ikén 31,665. szám alatt kelt intézvényében értesít, hogy egyházkerületünk részére 1871-ik évre utalványozott államsegélyről szóló számadás a minisztérium által helyesnek találtatott.

33. Ugyanazon minisztérium mult évi december 23-án 1869. szám alatt kelt leirata, melyben fölhivatik a főtiszteletű szuperintendens ur, hogy az ő felségéhez intézendő irodalmi termékek vagy más műtárgyak bemutatására intézett kérvényeket saját belátása szerint vegye át, vagy utasítsa vissza; azokat, melyeket fölterjeszteni jónak lát, a folyamodók személyes viszonyai elősorolása mellett a Felső személye körüli minisztérium utján mutassa be.

34. Ugyanazon magyar királyi minisztérium folyó évi március 11-én 4203. szám alatt kelt leirata, melyben fölhivatik szuperintendens ur, hogy a népmozgalmi táblázatoknak az illető hatóságokhoz leendő pontos beterjesztésére a felügyelete alatt levő lelkészeket kötelezze.

Ezen miniszteri rendeletekre vonatkozó intézkedések elnöki uton a szuperintendens ur által immár megtétetvén, ezuttal tudomásul vétettek.

35. Ugyancsak *Trefort Agoston*, vallás- és közoktatási magyar királyi miniszter ur Budán, 1872. szeptember 9-én 1236. szám alatt kelt leiratában tudatja egyházkerületünkkel, miszerint ő császári királyi apostoli Felsőge által vallás- és közoktatásügyi miniszterré legkegyelmesebben kineveztetvén, e minisztérium vezetését ugyanazon napon átvette.

Örvendetes tudomásul vétetett.

36. *Révész Balint* tiszántuli ev. ref. püspök ur a debreceni ref. főiskola tanárkarának a magyar királyi közoktatási miniszter ur által a középtanodákról szóló törvényjavaslat elveinek előleges megvitatására összehívott bizottság elé terjesztett kérdések felett megalapított véleményét megküldötte.

A középtanodák és jogakadémiák rendezése ügyében szuperintendens ur elnöklete alatt jelen jegyzőkönyv 40-ik száma alatt megbízott választmányhoz megfigyelés végett áttétetik.

37. Ugyancsak azon tisztelt püspök ur a mult évi április 22—26 napjain azon egyházkerületnek Debrecenben tartott közgyűlése jegyzőkönyvét, annak 19, 21, 22, 23, 24, 26, 27 és 37-ik pontjainak figyelembe ajánlása mellett, valamint az augusztus 8. s több napjain tartott jegyzőkönyvét;

a dunántuli ev. ref. püspök ur azon egyházkerület 1871-ik év október 18. s az 1872-ik év május 28. és ugyanazon évi október 23—26-ik napjain tartott gyűlése jegyzőkönyveit;

a dunamelleki ref. egyházkerület 1872-ik év május 25. s következő és azon

év szeptember 27. s következő napjain tartott gyűlései jegyzőkönyveit, valamint azon évre megjelent névtárát;

az erdélyi ref. anyaszentegyház az 1873-ik évre összeállított névtárát, ugyszintén az anyaszentegyház törvényhozó, kormányzó és ítélő hatóságainak szervezetéről szóló új törvényét;

a dunáninneni ágostai hitvallásu egyházkerület 1872-ik évi szeptember 9—11-ik napjain tartott közgyűlése jegyzőkönyvét;

a dunántuli ágostai hitvallásu egyházkerület 1872-ik évi augusztus 21. s következő napjain tartott gyűlése jegyzőkönyvét;

a bányai ágostai hitvallásu egyházkerület az 1872-ik évi szeptember 30. s következő napjain tartott gyűlése jegyzőkönyvét;

a tiszai ágostai hitvallásu egyházkerület múlt évi július 25., 26-ik napjain Nyiregyházán tartott gyűlése jegyzőkönyvét;

a békés-bánáti ref. egyházmegye múlt évi október hó 16—19. napjain M.-Berényben tartott közgyűlése jegyzőkönyvét megküldvén:

Szives köszönettel fogadtattak s tudomásul vétetvén, az azokban egyházkerületünket illető némely határozatok feletti intézkedést folyó évi nyári közgyűlésünkre halasztottuk.

38. *Révész Bálint* tiszántuli ev. ref. püspök ur a *felső-bányai* egyháznak templom-építésre adakozás iránt kibocsátott kérő szózat-iveit, a kölcsönös testvériség nevében küldvén azokat, az egyházak könyörülő indulatába ajánlatni kéri.

Szuperintendens ur jelenti, hogy ezeket az esperesi hivataloknak ajánlat mellett elküldötte.

39. Olvastattak az alsózempléni és alsóborsodi egyházmegyéknek Hegedüs László főiskolai világi algonok fölhívására vonatkozó s ide fölterjesztett azon indítványaik, mely szerint az egyházkerületek többsége által régóta sürgetett, de különféle akadályok miatt eddig meg nem tarthatott convent összeülése folyó évi pünköszt táján reménylhető lévén, egy ily összeülendő conventnek mai szervezetétől válhatlan s egyik lényeges hiányára utalnak; nevezetesen arra, hogy az egyházkerületek ott megjelenendő képviselői tanácskoznak és határoznak ugyan, de szétmenvén, az általok hozott bármely üdvös határozatok az egyházkerületek egyeteme előtt jogerőre nem emelkedhetnek. Azon szükségből folyólag tehát, hogy az egyetemes ref. egyház bárhonnán jövő veszélyes áramlatokkal szemben mint egy compact testület megállhasson; s a jelen átalakulás sok nehézséggel járó korszakában, midőn az állam és egyház közti viszony kérdése törvényszerű megoldás elé siet, gondviselészerű missióját annál hivebben betölthesse: ohajtvák nevezett egyházmegyék, hogy csupán az egyetemes zsinat számára föntartandó kérdéseket hagyva érintetlenül, — milyenek a dogmák, ritus s az egyházalkotmányt illető reformok kérdése, — mondja ki az egyházkerületi közgyűlés, hogy az egyházkerületek által conventi tárgyalásra kijelölt nagyfontosságú ügyekre nézve, — milyenek egyebek közt: egyházi autonomiánk világosabb körvonalozása, a népoktatási s általában a tanügy, vallás-tanítás, tankönyvek, állami főfelügyelet kérdése, közös segélypénztár, domestica szervezése, a diakonusi hivatal ősi intézményének életre hívása, a cultusügyben tovább nem halasztható énekügy s énekes könyv körüli reformok, a köz-egyházi téren újabb időkben fölmerült viszonyok tisztázása, mihez az egyházak belbékéjét mindinkább nyugtalanító adó kérdése is fölveendő, — a közelebb egybehivandó convent határozati joggal is felruháztassék.

Ezen indítvány minden részletében teljesen elfogadtatik, azon megjegyzéssel, hogy a határozati jog azon tárgyakra lesz csupán alkalmazandó, melyek eddig is conventi tárgyakként tekintettek s melyekre nézve már az egyházkerületeknek határozott utasításai vannak; a dogmák, ritualék, egyházi közigazgatási s más ezekkel kapcsolatos ügyek a zsinat körébe tartozván. Mely határozatunk iránt a testvér-egyházkerületek jegyzőkönyvi kivonat által is értesíttetni határozattak. Ennek kapcsában

40. Főgondnok ur elősorolja azon conventi tárgyakat, melyek részint a testvér-egyházkerületek, részint egyházkerületünk által már mint oda tartozók jelöltettek ki, fölhevén az egyházkerületet, hogy az egyes tárgyakra jelentse ki nézeteit, melyek egyszersmind irányadó utasításul szolgáljanak conventre küldendő képviselőinknek. A tárgyak következők:

- a) A katonáknál igénybe veendő lelkészi szolgálatok s azoknak díjazása.
- b) Az államsegély aránylagos felosztása,
azon utasítással, hogy hangsúlyoztassék, miszerint a jelenlegi s egyházunk tekintélyével össze nem férő államsegély csekélysége méltányos mennyiségre emeltessék s annak elosztásában igazságos aránykulcs alkalmaztassék.
- c) A vallásos sérelmek orvoslására nézve
emeltessék ki, hogy a mennyiben a bepanaszolt egyes sérelmekre az illető minisztérium legtöbb esetben választ sem ad, jövőre egyházi kormányhatóságaink tekintélye a magas minisztérium által legalább annyiban figyelemben és tekintetben tartassék, hogy a sérelmek iránt beterjesztett panaszára mindannyiszor választ és elégtételt nyerjen. Addig is pedig, a mennyiben vallástörvényeink vannak, az egyes sérelmek ellenében a már meghozott egyházkerületi határozat értelmében, minden egyes esetről, igazságszolgáltatás és kellő elégtétel eszközöltessék.
- d) A tanítók hadmentessége.
E hadmentességbe beszámítandók a képezdei tanuló ifjak is.
- e) A presbyteriumok biráskodása.
Részünkről elfogadtatik, a régi gyakorlat életben tartása mellett.
- f) Az 1848. 20. törvénycikk életbeléptetése,
azon értelemben, a mint azt az országgyűlés elé terjesztett petícióinkban kifejtettük.
- g) Az oláh-moldvai missió ügye,
oly módon szervezve, hogy az ottani egyházak egy esperesség alatt az erdélyi ref. anyaszentegyház hatósága alá helyeztessenek.
- h) A helységenkénti könyöradomány gyűjtés helyett
ajánlatván a diaconatus szervezése s a létesítendő domestica általi pótolása.
- i) A magyar- és erdélyországi öt egyházkerület egyesülése,
oly módon, hogy a közösügyekre nézve az egyesülés kimondandó, valamint az is, hogy oly viszony legyen jövőre közöttünk Erdélyre nézve is, mint volt eddig a négy egyházkerület közt.
- k) A középtanodák rendezése.
Az ez ügyben megbízott tanári kar beterjesztett véleményének átvizsgálására s szükség esetében átdolgozására választmány nevezetik ki, jelesen szuperintendens ur elnöklete alatt: *Prágay Lajos, Szentpétery Sámuel, Török József, Misley Károly, Nyilas Samu, báró Vay Béla, Hegedűs László, Mocsáry Lajos, Ragátyi György és Fekete Dezső* urak. Mely választmánynak munkálata egyszersmind irányadásul fog szolgálni conventi képviselőinknek; kedvesen fogván fogadtatni, ha e választmányhoz ez ügyre vonatkozó véleményét nemcsak a létező gimnáziumok tanárainak valamelyike, de bármely szakavatott egyes egyén is beküldendi, mi az ügy több oldalról lehető tárgyalásánál fogva csak kedvezőbb eredményt fog eszközölhetni. Mely célból, hogy e tekintetben főleg a megbízott választmány kellő előleges ismeretekhez juthasson, megbízatik Szinyei Gerzson akadémiai tanár ur, hogy a nevezett választmány minden egyes tagjának a tanári kar ez ügyben általa szerkesztett véleményét mielőbb közölje.
- l) Az egyházi domestica ügye.
- m) Az erdélyi cameraticumok visszaállítása vagy kárpótlása
támogatás végett ajánltatik.
- n) A *Szondy-Kenessey* alapítvány ügye.

o) Halotti s általában templomi énekes könyveinknek célszerűbb modorban készítése.

p) Az egyetemes tanügyi bizottmány alapszabályainak megalapítása.

A régi alapon az irányelvek, tanrendszer és közös iskolai esz-
közök előállítása iránti közmegállapodás; szabad kéz engedtetvén
az egyházkerületeknek, hogy a tankönyvek előállítását a megalapított
elvek szerint mindenik külön-külön saját körében is eszközölhesse.

r) A presbyteriumok 3 évnél hosszabb időtartamra választatását illetőleg
általunk az egyházaknak szabad kéz engedtetik.

s) A zsinattartás

mulhatlan szükségének kimondása.

t) Stólák szabályozása,

azon kötelezettség méltánytalanságának nyílt kimondása mellett,
melyszerint a lelkészek a kormány közegei fölhívására az anyakönyvi
kivonatokat ingyen kiszolgáltatóknak kényeszerítettnek.

u) A Molnár Aladár miniszteri tanácsos ur által tervezett, de egyházkerü-
letünk egyes egyházainak hozzájárulása által nem támogatott tanítói nyugdíjintézet-
nek mindenáron lehető életbeléptetése

azon megjegyzéssel, hogy ez ügy a törvényjavaslat elfogadásáig
maradjon jelenleg függőben, s ha a törvény e tekintetben viszonyain-
kat illetőleg kedvező hangzású lesz reánk nézve, ennek létesítése az
egyházkerületek részéről minden erővel támogatandó.

x) A rabok körül igényelt lelkészi szolgálatok díjazása.

Ez ügyben, addig is, míg conventileg történnék intézkedés, a
minisztérium megkeresése szuperintendens urra bízatik.

y) A supplicatiók el- vagy nem törlésére nézve

a régi véleményünk mellett maradunk. Ide jön még a megelőző
39-ik szám alatti határozat értelmében:

z) a conventek határozati jogának megalapítása,

ohajtván részünkről annak eszközölését oly módon is, hogy ha
talán ezen határozati jog iránti indítványunk valamelyik testvér-egy-
házkerület által el nem fogadtatnék, e jog azért az azt elfogadó
egyházkerületekre nézve érvényben maradna s gyakorlatilag életbe
is lépendne.

Ezen fölsorolt tárgyak, az azokra tett észrevételeink figyelemben
tartása mellett, részünkről is a tartandó convent beható tárgyalása
és jogérvényes intézkedései alá ajánlatnak.

41. Az alsózempléni egyházmegye 1873. március 25-én Patakon tartott köz-
gyűlése 39. szám alatti határozatában egy föllállítandó protestáns papi s tanítói
nyugdíjintézet alapítása tárgyában egy alsózempléni lelkész által tett indítványt
terjeszt föl s azt tanácskozás tárgyául fölvétetni, eszmecsere végett a testvér-egy-
házmegyékkel közölni, s ha szükséges volna, convent tárgyává tétetni kéri.
Ezzel kapcsolatban

olvastatott *Komáromy László* urnak, mint a „Victoria“ hazai biztosító intézet
képviselőjének egy általános nyugdíj-, özvegy- és árva-gyámintézet alapítása érde-
kében egyházkerületünket nyilatkozatra fölhívó s a cél elérhetése tekintetéből párt-
fogásra kérő levele.

Az alsózempléni lelkészeinket s tanítóinkat érdeklő fontos indit-
vány feletti véleményadással *Kun Bertalan* szuperintendens ur elnök-
lete alatt *Debreczeni Gábor* esperes, *Misley Károly* egyházkerületi
dékán, *Kun Lajos*, *Lichtenstein József* és *Porcs János* tanár urakból
küldöttség bízott meg. A „Victoria“ biztosító-intézet képvise-
lője pedig kéretik, hogy az intézet által célbavett általános nyugdíj-,
özvegy- és árva-gyámintézet tervezetét főbb vonásaiban egyházkerü-
letünknek megküldeni sziveskedjék.

42. A felsőzempléni egyházmegye a lelkészválasztási törvény 4-ik pontjára
vonatkozó *visnyói* módosítvány félremagyarázásnak helyt nem engedő felvilágosi-

tásául, — nehogy a törvény, mintmár páresetben történt, kijátszassék, — annak valódi szellemében leendő értelmét világosan kimondatni kérvén:

a nevezett módosítás akként lesz értelmezendő, hogy *csupán a tényleges és valósággal megtörtént változások és nem a csupán el nem fogadott meghívások harmadik fokán engedtetik meg segédlelkész hívhatása s megválasztása.*

43. Az egyházmegyék részéről; a gömöri egyházmegye által a lelkészválasztási szabályoknak *Visnyón* módosított 4-ik cikkére ajánlott s az egyházmegyékhez véleményezés végett kiadott azon újabb módosítványra vonatkozó véleményeiket illetőleg, hogy t. i. *„a természetes halál által üresedésbe jött papi állomásokra úgy rendes, mint segédlelkészek és pedig az egyházmegye területére nem szorítkozva; az erkölcsi halál, lemondás, vagy más helyre lett meghívás folytán megüresedett állomásokra azonban csupán az egyházmegyében szolgálatban álló rendes lelkészek, vagy ugyanabba szabályszerűleg bekebelezett segédlelkészek választhatók és hívhatók;“*

beküldött egyenlő számu szavazatokból nem tűnven ki a véleménytöbbség az indítványnak sem elfogadása, sem elvetése mellett; az eddig gyakorlott szabály továbbra is érvényben marad. Ennek kapcsában

44. olvastatott az abauji egyházmegyének azon indítványa, mely szerint hangsúlyozván különösen azt, hogy oly választási törvényre lenne szükség, mely, midőn egy részről folytonos előhaladásra ösztönözze és kényszerítse a lelkészeket, más részről biztosk ezességet nyújtson az egyházaknak is — legyenek azok szegények vagy gazdagok, — hogy mindenkor oly lelkészekre találjanak, kik az ő virágzásukon s jólétükön szívvvel, lélekkel állandóan fognak működni. E célt legbiztosabban véli megközelíteni az által, ha a hollandi rendszer szerint az egyházak legalább két osztályba soroztatnak s törvényül kimondatik, hogy segédlelkészeik közül csak a kisebb egyházak választhatnak lelkészt, a nagyobbak pedig a rendes s már érdemeket szerzett lelkészek közül tartoznak választani. Mely indítványt kéri az egyházmegyékhez véleményezés végett kiadatni.

Ez indítvány eddig gyakorlott lelkészválasztási szabályainkkal szemben fölötte nagy fontosságúnak tűnven föl; mielőtt ez az egyházmegyékhez, mint ilyen, véleményezés végett kiadatnék, annak több oldalról lehető részletezése s az a körül lehető irányadó elvek megalapítása szempontjából, tüzetes tárgyalás végett egy választmánynak kiadatik. Választmány tagjaiul *Laky András* és *Hegedüs László* urak elnöklete alatt: *Körössy István, Kálnicky János, Császár Pál, Batta József, Sütt Károly, Fejes István, Dercsényi Kálmán, Payzsos János, Pilissy Zsigmond* és *Matusz Lajos* urak neveztetvén ki; jelentésök folyó évi őszi gyűlésünkre bevéáratik.

45. Ugyanazon egyházmegye 1873. ápril 2-án Göncön tartott közgyűlése 86. szám alatti határozatában az aszalói egyháznak fitanitósága állandósítását tárgyazó kérelmét pártolólág terjeszti egyházkerületünk elé, azon kikötés és föltétel mellett, ha elébb egy családos tanító szükségleteihez kellő lakhelyről s gazdasági épületekről gondoskodik.

Egyházkerületünk az aszalói egyház fitanitóságának állandósításába belenyugszik, világosan kötelezvén az egyházat, hogy az abauji egyházmegye által előirt föltételeket teljesitse.

46. Az alsóborsodi egyházmegye folyó évi ápril 2. és 3-ik napjain Miskolcon tartott közgyűlése jegyzőkönyvének 18. szám alatt azon indok alapján, hogy az eddigi lelkészi 400 forint díjminimum sem az előhaladott kor igényeinek meg nem felel, sem a papi hivatalt méltán megillető díjazásnak nem tekintethetik; s miután a néptanítók nyugdíjazásáról a kormány atyailag gondoskodik, nekünk lelkészeknek magunkról s az egész lelkészi testületről gondoskodni elodázhatlan erkölcsi kötelességünk: a 400 forint lelkészi díjminimumnak legalább 800, a nagyobb községekben 1000 forintra emeltetésének elhatározását kérvén.

Mint az egyházaknak a hollandi rendszer szerinti osztályozására vonatkozó abauji indítvánnyal kapcsolatos ügy, az ugyanez ügyben jelen jegyzőkönyv fennebbi 44. száma alatt megbízott választmányhoz tétetik át beható tárgyalás és véleményezés végett.

47. Ugyanazon egyházmegye előterjesztést tesz, az egyházkerületi közgyűlés határozata folytán, a *cserépfalusi* egyházban mult 1872 ik évi szeptember 1-sején eszközölt lelkészválasztás tárgyában, mely szerint bár Novák Sándorra ujabban 143 szavazat, Nagy Ignácra 18, Kovács Istvánra 1 szavazat adatott s Novák Sándor lelkésznek ismét megválasztatott: ragaszkodva a *Papiban* tartott egyházmegyei gyűlés korábbi határozatához, a megerősítést 1872. évi szeptember hó 4-én *Gesztén* tartott közgyűlése 18. számú határozata szerint ismét megtagadta. Ezzel kapcsolatosan

felolvastatott Kósik Gergely és összesen 147 társa által az egyházmegye fentebb emiített határozata ellen beadott fellebezése, melyben Novák Sándor lelkészük megerősítését kérelmezik. Valamint

Kósik János és 27 társa által előterjesztett folyamodás az egyházmegyei határozat érvényben tartása tárgyában.

Miután az elnöklő szuperintendens ur előterjesztése szerint a nevezett Novák Sándor ellen föladott vádak oly természetűek, a melyek tárgyalása a közgyűlés által köztekintetknél fogva nem esz-közölhető: az ügy a feladott vádak megvizsgálása céljából, korábbi gyakorlat szerint, az egyházkerületi consistorium elébe utasított.

48. Az egyházkerületi consistorium a fennebbi határozat folytán összeülvén s az ügyet alapos vizsgálat tárgyává tévén, előterjeszti, miként a Novák Sándor ellen feladott vádak közül a beadott ügyiratok alapján egy sem lévén megállapítható, ezen körülmény az ő megerősítettését nem gátolhatja.

Miután tehát a consistorium jelentése szerint a Novák Sándor ellen feladott vádak nem igazoltattak; miután megválasztása, mint a választási jegyzőkönyv igazolja, minden forma kellő megtartásával eszközöltetett; a választás alkalmával beadott 162 szavazat közül 143 szavazat Novák Sándorra adatott; s e megválasztás ellen alaki tekintetben sem emelhető kifogás: Novák Sándor lelkész a cserépi lelkézi hivatalba az egyházkerületi közgyűlés által ezennel megerősítettik.

49. Kovács István cserépi helyettes lelkész folyamodása, melyben a szükösi pénztárba egyházmegyei határozat folytán befizetni rendelt 500 forintból 100 forintot elengedtetni kér:

elutasított.

50. A cserépi egyház előljárói az 1872-ik évi lelkész-fizetésből a szükösi pénztárba befizetni rendelt 500 forintból 240 forint 60 krt befizetvén, ígéretet tesznek, hogy a lelkész-fizetést illető minden hátralékos kötelezettségüknek eleget fognak tenni; kérik azonban, hogy a szükösi pénztárba beszolgáltatni rendelt 500 forintból legalább 100 forint ajándékoztassék vissza a folyamodó egyház javára.

Ezen kérvény, a körülmények és a lelkészválasztási szabályok figyelemben tartásával leendő elintézés végett az alsóborsodi esperes urhoz áttétetik azon megjegyzéssel, hogy a 100 forint befizetése elengedtetik ugyan a cserépi egyháznak, de ez az egyházkerületnek bemutatandó számadás terhe alatt egyedül az iskola javára fordítandó.

51. A tornai egyházmegye 1873. április 21-én Egerszögön tartott közgyűlése 21. számú határozatában azon kérelmét terjeszti föl, miszerint a teher arányos megosztása s a méltányosság elvi alapján azon egyházmegyén akként könnyítették, hogy az egyházmegyékre minden nyolcadik évben kerülni szokott egyházkerületi gyűlés ellátása a tornai kis egyházmegyére csak minden második fordulati körben, azaz minden 15-ik évben következék, s ezen kedvezmény már ez alkalommal fogantba vétetvén, a legközelebbi őszi egyházkerületi gyűlés tartása alól is fölmentetnék.

Egyházkerületünk tekintetbe véve folyamodó egyházmegye kérel-

mének több tekintetben méltányos voltát: a legközelebbi őszi gyűlést terhe alól már hajlandó fölmenteni, ha ez ügyben jövő sáros-pataki nyári közgyűlésünkön célszerűen intézkedhetik; azonban kérelméhez képest jövőre elhatározza, hogy a tornai egyházmegye a kerületi gyűlések tartására kivételesen csak minden második fordulati körben, azaz minden 15-ik évben leendő kötelezve.

52. Olvastatott *Árvai József* zempléni megyei tanfelügyelő urnak 1872. nov. 28-án kelt levele, melyben szuperintendensi hivatalunk figyelmét a *gerselyi és legényei* iskolák elhagyatott állapotára hívja föl s intézkedést kér a baj haladéknélküli orvoslása iránt, kijelentvén, hogy különben a minisztériumnál teendő jelentést a törvényes megintés végett.

E tárgyban a felsőzempléni esperesi hivatal biztatott meg, hogy nevezett iskolák hiányai okairól, az iskola fentartására szükséges alapok kimutatása mellett, a baj lehető orvoslása módjáról tegyen tüzetes jelentést, melynek alapján és tekintetbe vétele mellett egyházkerületünk intézkedhessék.

53. Szuperintendens ur jelenti, miszerint az 1872. évi május 1-én tartott egyházkerületi gyűlés 65. számú határozatában vett megbízatásához képest, a néptanítói tanképesítő vizsgák megtartása tekintetéből rendelt vizsgáló bizottságok részére általa készített utasításokat jónak látta azon kérelemmel küldeni ki az esperesi hivataloknak, hogy azt az egyházmegyék pontonként átvizsgálván, észrevételeiket tegyék meg, melyeknek figyelembe vétele után ezen utasítás végleg egyházkerületi közgyűlésünk által állapíttatnék meg. Ennek folytán az alsózempléni, alsóborsodi, felsőborsodi egyházmegyék észrevételeiket, illetőleg módosításukat beadván, azok közül

következő módosítások fogadtattak el:

1. A tanképesítő vizsgára menendő tanítók kézikönyveit, valamint a vizsgálók által exáminatoriumok gyanánt használandó könyveket egyházkerületünk a tanügyi bizottság által jelölje ki.

2. Az 5-ik §. 2-ik pontja ekként módosíttatik: „akik bűnvádi, erkölcsi betudás alá eső kereset, p. o. lopás, gyilkosság, gyújtogatás miatt bíróilag elítéltek.”

3. Az 5-ik §. 4-ik pontja kihagyatik.

4. A 12-ik §. utolsó kikezdése 3. és 4-ik sorából ezen kifejezés „ha bukott” kihagyandó; miáltal ez így lesz: „tanító képesítő vizsgára ugyanazon egyén csak kétszer bocsátható.”

5. A kik a főiskolából kijönnek, azok is az illető egyházmegyei bizottmányok s nem a tanári kar által fognak megvizsgáltatni.

6. Az oklevélben a vizsga eredménye következő osztályjegyzékkel jegyeztetik be: *kitűnő, dicséretes, elégséges.*

7. A 3-ik §. így értelmeztessék: az országos népiskolai törvény hozatalakor már hivatalban volt tanítókat, mint akik általunk eddig is tanképesítő vizsga alá vonattak s azóta is az iskolát vizsgáló hatóság által ügyes, jártas tanítóknak ismertettek el, ez oknál fogva tanképesítő oklevéllel láttassanak el.

8. Az írásbeli föladatot az illető küldöttség elnökei határozzák meg s adják ki.

54. Olvastatott az 1872. évi május 1-ső napján tartott egyházkerületi közgyűlés 76. számú határozata értelmében *Molnár Aladár* miniszteri tanácsos urnak a népiskolai tanítók nyugdíjazási tervezete ügyében, az egyházmegyéknek e fontos ügyben az egyházak s tanítók véleményét magában foglaló jelentése, melyből kitűnik, hogy egyházaink s tanítóink közül sokan fölismervén a tervezett humanisticus intézmény célos és szükséges voltát, ahoz a tervezetben jelölt mód és arány szerint készséggel járulnak, a nagyobb rész azonban korlátolt anyagi helyzetét hozva okul, az abban részvételre s annak gyámolítására nem ajánlkozik.

Egyházkerületünk e jelentést tudomásul veszi, meg lévén azonban győződve e tervezet üdvös és szükséges voltáról, előbbi határo-

zatához képest, melyben ezt már elvben magáévá is tette, ez ügyet tovább is folytonos figyelemmel fogja kísérni, s a végelhatározást ez ügyben későbbre hagyja, midőn ezen ügynek a többi egyházkerületekben hová lett fejlődéséről értesülést vesz. Addig is azonban készséggel ismervén el a cél kétségbevonhatlan jótékonyágát, igyekezni fog a terv iránti részvétet közöttünk is érlelni, s ha kedvezőbb alkalom mutatkozik, az egyházakat és tanítókat újra fölszólítani; azokra nézve pedig, kik ennek üdvös voltát felfogták s magukat részvényesekül ajánlották, az ajánlatot kötelező erejűnek tekinti.

55. Olvastatott a sárospataki gimnáziumi tanári kar fölterjesztése a legutóbbi időben megürült tanári állomások lehető betöltése tárgyában, mely szerint kiemeltetik, 1) hogy ha még nem rendes tanári állomáson levő fiatal ember választatnék ez állomások valamelyikére, az a tanárképesítő vizsga letételére köteleztessék; 2) a tanári állomások betöltésénél, ha az felsőbb osztályokba esik, a régibb tanítóknak, a kaposi egyházkerületi gyűlés határozata szellemében, választási előny adassék; 3) hogy a vallástanításra az egész gimnáziumban egy állandó rendes szaktanár alkalmaztassék és 4) e szerint a gimnáziumban jelenleg három rendes tanári állomás lévén betöltendő, azokra betürendben következő jelöltek ajánltatnak: *Kérszky Barna* miskolci gimnáziumi tanár, *Maklár Papp Miklós* máramaros-szigeti gimnáziumi tanár, *Radácsy György* sárospataki gimnáziumi segédtanár és *Zsoldos Benő*, jelenleg főiskolai szénior és tanárhelyettes az 1-ső gimnáziumi osztályban.

Mellőzve ez időszerint még az előterjesztés 1-ső pontjára vonatkozólag a tanárképesítő vizsgatétel kötelezettségét: a gimnáziumi vallástanárság állandó rendes tanári állomássá változtatását egyházkerületünk, mint a vallás sikeres tanítása szempontjából kétségbehozhatatlan szükséges intézkedést elfogadja, s erre a rendes gimnáziumi tanári díjazás mellett *Radácsy György* gimnáziumi segédtanárt ezennel megválasztja, azon kötelezettséggel, hogy az egész gimnáziumban, valamint az ottani államképezdében a többi gimnáziumi tanárokéival egyenlő számu és beosztású tanórákat adand, és mint ilyen köteles mielőbb a lelkészképesítési vizsgákat letenni, magát papi hivatalra fölavattatni, s olykor papi szolgálatokban gyakorlani.

A megüresült két gimnáziumi tanárságra pedig *Kérszky Barna* és *Zsoldos Benő* választattak meg, érvényben hagyatván az idézett kaposi egyházkerületi közgyűlésnek az idős tanárok előnyére vonatkozó határozata. Ebből folyólag a jelenben megválasztott ifju tanárok is a megürült állomásokon leendő elhelyezkedést illetőleg szintén az idősbség rende szerint osztályoztatván: első helyen *Kérszky Barna*, második helyen, kiválóan a vallástanári állomáson *Radácsy György*, harmadik helyen *Zsoldos Benő* állandanak.

56. A sárospataki főiskolai építkező bizottság 1873-ik évi március 16-án felvett jegyzőkönyve előterjesztetvén a bizottság azon intézkedését, hogy a gimnázium célszerűbb elhelyezése végett tervbe vett építkezést részben azon ok miatt, mivel a rendelkezés alatti pénzkészlet az előírányzatba vett összeget nem fedezheti, részben mivel a középiskolák országgyűlési szervezése a küszöbön áll, és mert a házi építkezésnél a vállalkozó által eszközözendő építkezést célszerűbbnek találta, az építkezést elnapolta; továbbá, hogy az építkezés méreteit a szükséglethez képest alábbszállította; végre, hogy a korábbi határozattal megrendelt tornacsarnok létesítését végleg elhatározta:

az egyházkerületi közgyűlés helyeslő tudomásul veszi.

57. A sárospataki főiskola mult 1872-ik. évi pénztári számadásának kimutatása, mely szerint:

I. A közpénztár bevétele	66775 frt. 97 ¹ / ₂ kr.,
kiadása	68140 „ 52 „
E szerint a pénztárhiány	1364 frt. 54 ¹ / ₂ kr.

II. Az alumniális és tápintézeti pénztár bevétele	13099 frt. 55	kr.,
kiadása	8305 „ 41	„
Pénztári maradvány	4794 frt. 14	kr.
Ezek szerint az összes pénztári bevétel	79875 frt. 52 ¹ / ₂	kr.,
kiadás	76445 „ 93	„
Összes pénztári maradvány	4329 frt. 59 ¹ / ₂	kr.
III. A Horváth Mária alapítvány		
bevétele	4540 frt. 58	kr.,
kiadása	2831 „ 67	„
Maradvány	1708 frt. 91	kr. volt.

Tudomásul vétetett.

58. A sárospataki főiskola részéről az 1873-ik évi költség-előirányzat, mely szerint:

az összes bevétel	51937 frt. 49	kr.,
az összes kiadás	51696 frt. 31	krban

van megalapítva;

az alumniális 53365 frt. 96 kr. tőke után járó 6352 frt. 11 kr. kamat pedig rendeltetése szerint, részint ösztöndijakra, részint a tápintézetre tervezetük fordíttatni; a 27 telek után járó hegyi fa pedig tantermek fűtésére, építkezésre és szőlő-karókra lévén fordítandó, sem a bevétel, sem a kiadás tételei közzé föl nem vétetett:

tudomásul szolgál.

59. Olvastatott sárospataki volt gimnáziumi tanár néhai Finkey József özvegyének esedező levele, melyben saját s négy árva gyermeke nyomora enyhítésére s neveltetésére, megboldogult férje fizetését, a kihalási év lejártától még egy évre, tehát 1873. április 1-ső napjától 1874. április 1-ig a főiskolai pénztárból utalványoztatni kéri.

Ugyanezen jótéteményben leendő részézésre hívta föl egyházkerületünk figyelmét Hegedüs László főiskolai algondnok ur pataki gimnáziumi tanár, néhai Finkey Pál árvái érdekében is.

Egyházkerületünk méltó tekintetbe véve elhunyt tanáraink hosszas működését, a hátrahagyott özvegy, illetőleg árvák helyzetét, az elhunytak évi egész fizetését, a kihalási évnegyed lejártától még egy évre a főiskola pénztárából mindkettő örököseinek kifizettetni elhatározta.

60. Indítványoztatott, hogy jövőre szuperintendens ur az esperesi hivataloktól egyházmegyei jelentéseiket minden évben tavaszi egyházkerületi gyűlésünket megelőzőleg kérje be, s évi jelentésében az azokban közfigyelemre méltóknak talált adatokat is használja föl, hogy ekként egész egyházkerületünk egyházi s iskolai életképének minél részletesebb kinyomata lehessen.

Ez indítvány közhelyeslés után elfogadtatott s határozattá emeltetett.

61. Olvastatott Bakos József novaji, Papp Kálmán kis-ari, Győri János hanvai, egyházkerületünk által a sárospataki állami tanító-képezdében oktatás- és köztartásban részesített tanítóknak térítvényeik terhétől magukat feloldoztatni, vagy bizonyítványaik kiadatását s jelen állomásuk megtarthatását kérő folyamodványuk.

A főiskolai igazgatóság utasíttatik, hogy két utóbbi folyamodó irányában föltétel nélkül az e tárgyban hozott egyházkerületi határozat szerint járjon el, elsőbb folyamodó Bakos József pedig köteleztetik a képezdei egész tanfolyam bevégzésére, ellenesetben az egyházkerület által képeztetésére fordított költség tőle is bevétetni határozottatott. Ezzel kapcsolatban

62. Szuperintendens ur kérdést tevén a jelen lévő főiskolai igazgatósághoz, hogy noha esetek merültek föl, miszerint a pataki állami tanító-képezdében nevelt

ifjaink közzül még most is mentek ki olyanok, kik a képezdei folyamat be nem végezték s elvitték a reájuk fordított költséget is; ily esetekben az egyházkerület lehető kármentesítése érdekében tétetett e lépés, miután az 1872. évi július 8-án tartott egyházkerületi gyűlés 9-ik számú határozatában a főiskolai igazgatóságnak adott utasítás szerint, szuperintendensi hivatalunknak e tekintetben jelentés nem tétetett.

Melynek folytán a sárospataki főiskolai igazgatóság ujabban utasított, hogy év végén a végzetek neveit a képezdei igazgatóságtól átvévén, azok jegyzékét szuperintendens urnak küldje meg, részint azért, hogy a főiskolai igazgatóság maga is ismerje a végzeteket, részint, hogy a végzetek számáról szuperintendensi uton az egyházmegyék is értesíthessenek.

63. Márkus László tábori lelkész mult évi szeptember 16-ikáról Triesztből szokott évi jelentését beterjeszti a császári királyi hadseregben szolgáló és lelkészetéhez tartozó hitrokonaink vallásos állásáról; közölvén a lelkészi gondozása alatt levő sorezredbeli hitrokonaink létszámát, mely jelenleg 1608 lelket tesz, vallásos gyakorlatának módját, azoknak jelenlegi elhelyeztetését; kiemelvén különösen azon kedvező körülményt, mely szerint 1869. év óta a gondozása alatti hadfiak más felekezetű istentiszteletre többé nem kényszeríttetnek, s a mint hallatszik, azon fizetési javításban, melyben a hadsereg tisztjei már két év óta részesülnek, a magas delegáció jóváhagyásával jövő évben tábori lelkészeink is részesülendek.

Örvendetes tudomásul vétetett.

64. Bemutattatott néhai özvegy Soós Jánosné született Ambrózy Antónia végrendelete, mely szerint az abauji egyházmegyében fekvő *nádasdi* ref. egyházra 2000 frtot; az *egerlövői* templom részére, orgonára 5000 frtot; továbbá ugyancsak az egerlövői egyház részére, oly célból, hogy annak kamatjából azon sirboltot, melyben a végrendelkező első férje nevével nyugszik, mind a régi temetőben levő sirboltot fentartani tartoznak, 200 frtot; végre szegény és szüléitől megfosztott egerlövői árvák táplálására 2000 frtot oly rendelettel hagyományozott, hogy ezen utóbbi összeg kamatjából a vagyontalan árváknak 15 éves korukig, a szegény és elaggott özvegyeknek pedig holtuk napjáig segély adassék, ha pedig 6 ily segélyezést igénylő szegény nem található, a fölmaradó összeg takarékpénztárba tétessék; ezen szegényeket a község előljárói a helybeli lelkészszel jelöljék ki s évenként nyujtsák be számadásukat az árvaszékhez.

A végrendelkezőnő vallásos érzületéből kifolyó jótékony alapítványait midőn az egyházkerületi közgyűlés, mint a keresztyén buzgóság ujjabb nyilvánulását tudomásul veszi: a nemes keblű hagyományozó emlékét jegyzőkönyvében megörökíteni elhatározza. A jótékony célra tett adományozásokat illetőleg pedig a nádasdi egyházra vonatkozólag az abauji egyházmegyét, az egerlövői egyházat és az ottani árvákat érdeklő hágyatékokról az alsóborsodi egyházmegyét értesíttetni rendeli.

65. Polgár Mihály hites ügyvéd ur, mint egyházkerületünknek megbizott ügyvivője jelenti, miszerint a néhai gróf Butler János alapítvány iránti hosszadalmas perben, időközben mind az első, mind a másod, mind a harmad bíróságnál érdemes ítélet hozatott s így e per végleg befejeztetett, és pedig fájdalom! a felperes egyházkerületekre nézve hátrányosan, a mennyiben a peressé vált párdányi beruházások iránti keresetükkel az ide fektetett ítéletek szerint elutasítottak. Egyszer-smind kéri a még egyházkerületünkre eső 45 frt. perköltségnek megtérítését.

Sajnos tudomásul vétetvén, a 45 frt. perköltség az egyházkerület által megtéríttetni határozatik; egyszer-smind az illető ügyvivő ur még egész bizalommal fölkéretik, hogy vizsgálja át még a pört, vajjon nem lenne-e az megújtható, s az ami megmenthető.

66. A tornai egyházmegye a *szádellői* egyház lelkészi díjlevelét 3 példányban, a *szőlős-ardói* tanítói díjlevelet 3 példányban;

67. a gömöri egyházmegye a *kövecsesi* egyház lelkészi és tanítói megváltozott díjleveleit 3—3 példányban;

68. az alsózempléni egyházmegye a *hernád-németi* módosított s jobbitott lelkészi díjlevelet 2 példányban; nem különben az *alsó-bereckii* ujonnan szervezett lelkészi állomás díjlevelét 2 példányban;

69. az abauji egyházmegye a *fuló-kércsi* egyház lelkészi és tanítói együttes díjlevelét egy példányban;

a *szalai* egyház tanítói díjlevelét egy példányban;

a *csécsi* egyház tanítói díjlevelét egy példányban;

a *pányi* uj tanítószágot állított leányegyház díjlevelét egy példányban;

a *cécei* egyház lelkészi díjlevelét egy példányban fölterjesztvén:

mindezen díjlevelek megerősítettek; az abauji díjlevelek egy példánya levéltárunkba tétetni; az alsózempléni tornai és gömöri díjlevelek közül egy-egy példány levéltárba tétetni, s a többi az érdeklött egyházmegyéknek visszaküldetni határozatott.

70. Olvastatott néhai Szarka János volt geszti lelkész özvegyének folyamodványa, melyben a rendes özvegyi kegyelmi időt egy évvel meghosszabbíttatni kéri, ezzel kapcsolatban a geszti egyház hiveinek előterjesztése, melyben azt nyilatkoztatják, hogy e javadalmazást nem ohajtják, sőt több oknál fogva egyházi beléltünkre hátrányosnak állítják.

E tárgyban egyházkerületünk határozott törvényes szokása lévén, miután folyamodó kérelme e törvénybe ütközik, már csak több hasonló esetek kikerülése szempontjából sem teljesíthetők.

71. Cigándi lakos, özvegy Sarkady Istvánné, született Nagy Juliánna azon kérelmét terjeszté fel, mely szerint, noha férje a papi özvegy-árvatárba kötelezett részvénydíjának fizetését időközben félbeszakította, mindazáltal kegyelemből a papi özvegy-árvatár részéről a rendes nyugdíjasok közé vétetnék fel, vagy ha ez nem lehet, a férje által időnként azon tárbá befizetett pénzt visszaadni kéri.

Dékáni hivatal utasítatik, hogy folyamodó özvegy kérelme tárgyában az alapszabályok szerint járjon el.

72. Beregszászy Sámuel nyugalmazott restei lelkész, papi özvegy-árvatári évi részvénydíja fizetésének megszüntetését s az özvegyek és árvák közé leendő fölvetését kéri.

Miután folyamodó önhibáján kívül lett hivatalképtelenné, kérelme teljesíthetők; s az abauji egyházmegye dékánja utasítatik, hogy folyamodót a rendes papi özvegy-árvatári nyugdíjasok közé vegye föl.

73. A gömöri egyházmegye 40-ik számú határozatában, a *zsori* eladósodott leányegyháznak;

74. az alsózempléni egyházmegye, a *kaki* paplakot építő egyháznak;

75. a tornai egyházmegye, a *jabloncai* egyháznak hazaszerte leendő segélygyűjtetés tárgyában kelt kérelmeit pártolólágg terjesztik egyházkerületünk elé.

Szuperintendensi hivatalunk megbízatik, hogy folyamodó egyházak érdekében a szükséges lépéseket tegye meg.

76. A felsőborsodi egyházmegye jelenti, hogy a legközelebb Sárospatakon tartandó lelkészi vizsgára és egyházkerületi gyűlésre képviselőül, elnökei kívül, *Tóth Menyhért és Lossoncy Károly* tanácsbírákat nevezte ki.

Tudomásul vétetett.

77. A gömöri egyházmegye által 35. számú határozatában fölterjesztette Nagy Pál elaggott s hivatalképtelenné vált tanító azon esedezését, hogy a papi özvegy-

árvatárban levő harmadosztályu részvénye után járó évenkénti osztalék az ő számára ezentul rendesen kiadatnék.

Kérelme teljesítettik s a gömöri egyházmegyei dékán utasittatik, hogy folyamodót jövőre a papi özvegy-árvatári rendes nyugdíjasok közé sorozza be.

78. Az alsözempléni egyházmegye 29. számú határozatában Vidonyi Pál elmaradt özvegyének 1857, 1858-ban befizetett özvegy-árvatári részvénye után esendő osztalék kiadatása tárgyában kérelmét terjeszti föl.

A dékáni hivatal erre nézve is utasittatik, hogy kérelmező irányában az alapszabályok értelmében járjon el.

79. Az egyházmegyék által következő lelkész-és tanító-változások jelentettek be, nevezetesen:

a) a gömöri egyházmegyében:

Osváth Dániel helyére szuhafői lelkészül *Csabay Pál* jánosii segédlelkész; *Orbán Ferenc* helyére ragályi lelkészül *Osváth Dániel* szuhafői lelkész; *Pásztor Pál* helyére rimaszombati első lelkészül *Terhes Pál* rimaszombati második lelkész;

Terhes Pál rimaszombati második lelkész helyére *Szalócy Dániel* zsipi segédlelkész választott meg.

Ezeken kívül az egyházmegye jóváhagyása mellett szabad választás utján helyet cseréltek *Szathmáry Antal* harmaci és *Papszász József* berzétei lelkészek.

Tornalljai tanító lett *Ujvári Lajos* héti tanító.

Szalóci tanító lett *Sonkoly József* segédtanító.

Dubicsányi tanító lett *Nagy János* szutori tanító.

Szutori tanító lett *Szabó Bertalan* zádorházi tanító.

Kőrösi tanító lett *Várady Pál* vámosujfalusi tanító.

Uzapanyiti tanító lett *Angyal István* berzétei tanító.

Zubogyi tanító lett *Bitó József* uzapanyiti tanító.

Héti tanító lett *Hancsovsky István* segédtanító.

b) A felsözempléni egyházmegyében:

a *ladmaci* egyházba lelkészül *Laky András* hardicsai lelkész és esperes választott meg.

A tanítók részéről:

Vidonyi Dániel Vásárhelyre,

Pásztor László Bánócra,

Peti Mihály Hardicsára,

Egyed István Szürnyegre,

Oláh Ferenc Nagy-Báriba,

Rózsa János Kazsuba,

Gerőc Mihály Gercselybe,

Magyar István Miglészre,

Erdélyi József Abarára választattak meg és helyeztettek el.

c) Az unghi egyházmegyében:

Margitay János halálával cseppelyi lelkészül *Homolya István* segédlelkész választott.

d) Az alsóborsodi egyházmegyében:

Bábai lelkészül *Édes Ábrahám* főjegyző,

Geszi lelkészül *Szalócy Bertalan* poroszlói segédlelkész választattak meg.

e) Az abauji egyházmegyében:

Aszalói lelkészül *Ráckevy Károly* miskolci segédlelkész,

Szepsii lelkészül *Béky Sámuel* szántói lelkész,

Szántói lelkészül *Ábrahám Gyula*,

Cécei lelkészül *Dienes János*, aszalói időtöltő lelkész választattak meg.

f) Az alsözempléni egyházmegyében:

Alsóbereckibe lelkészül *Nagy Károly* választott meg.

Tudomásul szolgál.

80. Kölcsönért folyamodó egyházak s egyesek:

A *velezdi* egyház 300 forint kölcsönért,
Imre Istvan szinpetrii lelkésznek államsegélyt, vagy 200 forint hollandi
 tárbóli kölcsönért,
Agárdi egyháznak 400 forint kölcsönért,
Dorogmai iskolaépítő egyháznak 400 forint kölcsönért,
Szániszló Pál novaji lelkész 100 forint kölcsönért,
Szászfai egyháznak 300 forint 6 $\frac{1}{10}$ -os kölcsönért,
Ághteleki egyháznak 400 forint kölcsönért,
Eszenyi egyháznak 1500 forint kölcsönért,
Kázmárki egyháznak 500 forint kölcsönért esdő folyamodványaik
 az egyházkerületi pénzügyi választmányhoz tétettek át.

81. Államsegélyt kérő egyházak s egyesek az 1873. évi államsegélyből:

a) *Az alsóborsodi egyházmegyéből:*

A maklári egészen új-paplakot építő egyház 300 forintot,
Oszlári iskolát építő szegény adós egyház,
Böcsi templomot, tornyot épített egyház;

b) *Az abauji egyházmegyéből:*

Gönci iskolát építő egyház,
Szeszta-komaroci iskolát építő egyház,
Szalánci iskolát építő egyház,
Beszteri szegény elszigetelt egyház,
Fuló-Kércsi templomot, iskolát építő egyház,
Berencsi templomot építő egyház,
Pányi tanítói lakot építő egyház,
Szalai iskolát építő egyház,
Felső-Novaji paplakot, iskolát javító egyház,
Kovács-Vágási építkező egyház,
Baskay János pamlényi lelkész és
Ferency Endre kemencei tanító;

c) *Az alsözempléni egyházmegyéből:*

Agárdi,
Ricsei,
Vajdácskai iskolát építő egyházak,
Mádi adóssággal terhelt egyház,
Berecki roskadozó templomát újból építő egyház,
Nagy-Géresi tűz által károsult egyház,
Bodrog-Kereszturi 500 forint segélyt-kérő egyház;

d) *A felsőborsodi egyházmegyéből:*

Felső-Nyárádi adós egyház 200 frt,
Zilizi egyház 200 frt.
Abadi bármely segélyt,
Kökényesdi Pál lászlófalusi lelkész,
Csabay Lajos zilizi tanító,
Székely Dániel lelkész állandó évi 50 forint segélyt;

e) *A felsözempléni egyházmegyéből:*

Magyar-Izsépi lelkészlakot építő szegény egyház 200 forintot,
Lasztoméri építkező egyház,
Mihályi tűz által károsult egyház;

f) *A gömöri egyházmegyéből:*

Csoltói egyház 100 forintot,
Otrokocsi iskolát építő egyház,
Alsó-Pokorágyi iskolát építő egyház;

g) *A tornai egyházmegyéből:*

Aji,
B.-Vendégi,
Józsafői,
Jabloncai,

- Almási,*
Szini,
Kápolnai egyházak ;
 h) *Az unghi egyházmegyéből :*
Aghteleki templomot, paplakot építő,
Nagy-Szeretvai iskolát építő,
Palágyi iskolát építő,
Eszenyi iskolai beltelket vásárolt,
Pallói iskolát építő kis egyházak,
Ujhelyi Ferenc ásványi lelkész,
Szöllösy József h.-helmei és
Lisznyai Elek ásványi szegény tanítók és
Rásky Endre vajkóci lelkész évenként állandó
 segélyt-kérő folyamodványaik az államsegélyt osztó bizottmányhoz tétettek át.

82. A hollandi gyámtárból, vagy bármely tárból segély-kérő egyházak és egyesek, nevezetesen:

- a) *Az abauji egyházmegyéből :*
Szendi egyház,
Fonyi egyház,
Szuhay Sándor csobádi lelkész,
Beregszász Sámuel nyugalmazott lelkész,
Komáromi János hejcei lelkész,
Mészáros József özvegye s árvái,
Mészáros Ferenc özvegye, Ruzskay Erzsébet,
Néhai Papp András özvegye ;
 b) *A tornai egyházmegyéből :*
Menyhért János hivatalképtelen tanító,
Hidvég-ardói leányegyház ;
 c) *A gömöri egyházmegyéből :*
Takaró Lajos helynelküli tanító,
Simon Ábrahám lekenyei tanító ;
 d) *Az alsózempléni egyházmegyéből :*
Tóth Sándor volt hotykai lelkész,
Szántó Sándor leleszi beteg előkönyörgő ;
 e) *Az alsóborsodi egyházmegyéből :*
Tóth József tiszahalászi előkönyörgő ;
 f) *A felsőborsodi egyházmegyéből :*
Boldy András nyugalmazott tanító,
Özvegy Varnai Jánosné,
Szücs Ábrahám,
Özvegy Bencsik Jánosné, szül. Sárkány Terézia

folyamodványaik a pénzügyi választmányhoz tétettek át.

83. A szegény lelkészek s tanítók részére hirdetés útján gyűlt segélyben való részeltetésre ajánlottak :

Az abauji egyházmegyéből : Kövér József kupai lelkész, Fejes József kinizsi tanító, Ráczik János vajkóci tanító.

A felsőborsodi egyházmegyéből : Nagy Sándor r.-szendi lelkész és Sipos László meszesi tanító.

Az unghi egyházmegyéből : Ujhelyi Ferenc ásványi lelkész és Lisznyai Elek ásványi tanító.

84. Folyó 1873-dik évben következő intézetek s egyházak vétettek föl köz-hirdetés útján leendő segélyezés végett:

1. Közigazgatási pénztár 6 kommunio alkalmával.
2. Papi özvegy-árvatár.

3. Sárospataki főiskola két urnapján.
4. Miskolci lyceum házankénti megkeresés útján is.
5. Maros-vásárhelyi és székelyudvarhelyi iskolák egy urnapon.
6. Egyházmegyei pénztár.
7. Váci siketnémák intézete.
8. Elmebetegek intézete.
9. Pesti ref. theológiai intézet.
10. M.-szigeti iskola.
11. Losonci iskola.
12. Szegény egyházakban szolgáló lelkészek s tanítók.
13. Oláh-moldvai missió.
14. Egyházkerületi fő-leánynövelde.
15. Sárospataki főiskolai tápintézet.
16. Miskolci lyceumi tápintézet.
17. Tornai alakuló egyház.
18. Sárospataki tanári nyugdíjintézet.
19. Rozsnyói leányegyház.
20. Zilizi egyház.
21. Abódi egyház.
22. Nagy-geőci egyház.
23. Mokcsai egyház.
24. Lasztoméri egyház.
25. Hardicsai egyház.
26. Nádasdi egyház.
27. Miglészi egyház.
28. Cécei egyház.
29. Lánci egyház.
30. Ondi egyház.
31. Zombori egyház.
32. Oszlári egyház.
33. T.-daróci leányegyház.

85. Folyó évi nyári egyházkerületi közgyűlésünk:

Sárospatakon, a főiskolai közvizsgákkal egyidejűleg július hó 21. és 22-ik napjain.

Az azt megelőző egész héten pedig július hó 13-ik napjától kezdve, — mely nap már az első vagy is bekebelezési vizsgát tevők írásbeli vizsgájára tüzetik ki — az egész hét folytán a lelkészi vizsgák fognak megtartatni, azon figyelmeztetés mellett: hogy a második vagyis lelkészképeségi vizsgát tevők július 16-ának estvéjére Patakon megjelenni, s már 17-én szintén előlegesen írásbeli vizsgát tenni kötelesek.

Jegyzették: *Bálint József*, egyházkerületi főjegyző: az 1, 2: a), b), c), d), e), f);
3, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 36, 37, 39, 40,
42, 43, 44, 46, 55, 63, 65, 85;
Misley Károly, aljegyző: 7, 9, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 35, 38, 41, 45,
51, 52, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75,
76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84;
Fekete Dezső, világi jegyző: 10, 12, 31, 32, 33, 34, 47, 48, 49, 50, 56,
58, 64. pontokat.

Szerkesztette s kiadta:

BÁLINT JÓZSEF,

egyházkerületi főjegyző.

A jegyzőkönyvben foglalt tárgyak rövid kimutatása.

A Vay félszázados ünnepély. Ennek folytán:

1. Török Pál dunamelléki ref. szuperintendens indítványa, általános bizalom-szavazás a főgondnoknak.
2. a), b), c), d), e), f). Ugyanazon ünnepélynek jegyzőkönyvileg örökítése, jubileumi beszédek.
3. Az ünnepély egy külön emlékfüzetben is történelmileg megörökíttetni határoztatik.
4. Szuperintendensi évi jelentés.
5. A képviselők megbízó levelei igazoltaknak tekintetnek.
6. A vallásos kézikönyvek készítésére pályázat nyittatik.
7. A gimn. növendékek ünnepi követekül kibocsátásának szabályozása ügyében megbízott küldöttségtől véleményes jelentés váratik.
8. Az ajnácskő-déteri vagyon eladásának ügyében a küldöttség továbbra is megbízatik.
9. A főiskolába német és francia nyelvtanárul Kesselbauer Oszkár megválasztása jelentetik.
10. A „katonai ispotály“-nak tanári lakokká lehető kiépítése ügyében az építészeti bizottság újra megbízatik.
11. Egyházkerületi nőneveldei vezértanárrá Tóth Pál megválasztása jelentetik.
12. A bécsi világkiállításra a főiskola részéről a tárgyak megküldése iránt intézkedés tételik.
13. A vallás- és közoktatási minisztérium intézményei az iskolák ügyében teendő szigorubb intézkedések.
14. „ „ a sárospataki akadémia és főgimnázium 187¹/₂ évi állapota.
15. „ „ némely elhanyagolt s fölszeretlen iskolák megintése.
16. „ „ a katonai özvegyek és árvák halálozási esetei följelentése.
17. „ „ a katonák nősülhetésére kívánt engedély miként értelmezése
18. „ „ ugyanily tartalmu intézkedése.
19. „ „ egyházkerületünk részére az államsegély utalványozása.
20. „ „ Montedegoi Albert Ferencnek tanfelügyelővé lett kineveztetése.
21. „ „ némely iskoláknak elhanyagoltság miatti megintése.
22. „ „ az énektanításnak a póttanfolyamokon leendő miként eszközlése.
23. „ „ némely beregi és unghi elhanyagolt iskolák megintése.
24. „ „ a papi s tanítói földadó ügye.
25. „ „ a halál eseteknek az anyakönyvből esetenkénti azonnali kiadása.
26. „ „ a karcsai műrégészetiileg nevezetes templom stilszerű kijavitása.
27. „ „ az államsegély utalványozása.
28. „ „ iskolai célokra idegen hatalmakhoz folyamodásnak eltiltása.
29. „ „ a karlovici szerb magán főgimnáziumnak nyilvánossági jelleggel fölruházása.
30. „ „ az anyakönyvi kiadványoknak az ujoncállítás alkalmával szabályosabb alakban leendő kiállítás.
31. „ „ a községi népiskolai, felső nép- és polgári iskolatanítók testületekké alakulása.
32. „ „ az 1871-ik évre utalványozott államsegélyről szóló számadás helyeslése.
33. „ „ az ő Felsőségéhez intézendő irodalmi termékeknek fölterjesztési módja.
34. „ „ a népmozgalmi tabellák pontos kiszolgáltatása.

35. Trefort Ágoston vallás- és közoktatási miniszterre lett kineveztetése ügyében.
36. Révész Bálint szuperintendens a középtanodák és jogakadémiák ügyében készített tanári javaslatot megküldi.
37. Ugyanő, valamint több ev. ref. és ágostai hitv. egyházkerületek püspökei, valamint a békés-bánáti ev. ref. esperes is, gyűléseik jegyzőkönyveit, névtárait s némely közérdekű intézkedésekről szóló tudósítványait megküldik.
38. Tiszántulról a felső-bányai templomot építő egyház segélyezése ajánltatik.
39. Az egyetemes conventnek határozati joggal fölruházása indítványoztatik.
40. A conventi tárgyak elősoroltatnak.
41. Egy prot. papi és tanítói nyugdíjintézet létesítése indítványoztatik.
42. A Visnyón módosított lelkészválasztási törvény értelmezése meghatároztatik.
43. A gömöri indítvány, a visnyói módosítást illetőleg, mellőztetik.
44. Abauji indítvány a lelkészválasztásra nézve, a hollandi rendszer behozatala iránt.
45. Ugyanazon egyházmegye az aszalói fitanitóságot állandósíttatni kívánja.
46. Az alsóborsodi egyházmegye a lelkészi díjminimumot 800 vagy 1000 ftra kívánja emeltetni.
47. Novák Sándor cserépi lelkészszé választatása bejelentetik.
48. Ugyanő a vádak alól fölmentetvén, cserépi lelkészszé megerősíttetik.
49. Kovács István cserépi helyettes lelkész kérelmével elutasítatik.
50. A cserépi egyháznak a szükösi pénztárt illető 100 frt. papi jövedelemrész az iskola javára átengedtetik.
51. A tornai egyházmegye csak 15 évben egyszer köteleztetik egyházkerületi gyűléstartásra.
52. Árvay József tanfelügyelő a gercselyi és legényei iskoláknak elhanyagoltságuk miatt tett megintetését jelenti.
53. A tanképesítő vizsgákra kiadott szuperintendensi utasítások módosíttatnak.
54. Molnár Aladár tanítói nyugdíjintézet iránti terve továbbra is figyelemben tartatik.
55. A sárospataki gimnáziumba 3 új tanár választatik.
56. A főiskolai építészeti bizottság a gimnáziumi tantermek építése elhalasztásának okát adja.
57. A főiskolai múlt évi pénztári számadás bemutattatik.
58. Ugyanonnan az 1873-iki költségirányzat is előterjesztetik.
59. Finkey József és Pál elhunyt gimnáziumi tanárok özvegyei és árvái részére a tanári díj egész iskolai évre megadatik.
60. Az esperesek utasíttatnak, hogy minden év elején egyházmegyéjükből minden fontosabb mozzanatról a szuperintendensi hivatalnak előterjesztést tegyenek.
61. Bakos József és Papp Kálmán képezdei növendékeknek, a szabályokhoz leendő maguk alkalmazása kötelességökké tétetik.
62. A képezdét végzett növendékek nevei az igazgatóság által minden év végén a szuperintendensi hivatalnak beadandók.
63. Márkus László tábori lelkész jelentése.
64. Özvegy Soós Jánosné alapítványai bejelentetnek.
65. Polgár Mihály jelentést tesz a Butler-pör elvesztéséről.
66. Díjlevelek terjesztetnek be t. i. a tornai,
67. gömöri,
68. alsózempléni,
69. abauji egyházmegyékből.
70. Özvegy Szarka Jánosné kérelme, az özvegyi kegyelemévnék még egy évre meghosszabbítása iránt, nem teljesíttetik.
71. Özvegy Sarkady Istvánné kérelme az özvegy-árvtári illeték iránt a szabályok szerint fog elintéztetni.
72. Beregszászy Sámuel nyugalmazott lelkész kérelme megadatik.
73. Gömörből a *zsóri*,
74. Alsózemplénből a *kaki*,
75. Tornából a *jabloncai* egyházak hazaszertei segélygyűjtésre ajánltatnak.
76. Felsőborsod a lelkészvizsgára és egyházkerületi gyűlésre képviselőket nevez ki.

77. A gömöri egyháznak Nagy Pál elaggott tanító iránti kérelme teljesítettik.
 78. Néhai Vidonyi Pál tanító özvegyének kérelme az alapszabályok szerinti módosítással lesz teljesítendő.
 79. Az egyházmegyékben történt lelkészi és tanítói változások és elhelyezések bejelentetnek.
 80. Kölcsönért folyamodó egyházak és egyesek.
 81. Államsegélyért folyamodó egyházak és egyesek.
 82. A hollandi vagy bármely tárból segélyt kérő egyházak és egyesek.
 83. A szegény lelkészek és tanítók részére közhirdetés útján gyűlt segélyre ajánlatnak.
 84. A folyó évi hirdetendő egyházak és intézetek.
 85. A nyári egyházkerületi gyűlés, főiskolai vizsgák s lelkészi vizsga ideje kitűzetik.

Betűrendes tárgymutató

arra, hogy mely határozatok mely testületeket, bizottságokat és egyeseket illetnek.

- Abauji egyházmegyét 45. 64. 72.
 Államsegélyt osztó bizottságot 81.
 Alsóborsodi egyházmegyét 64.
 Aszalói egyházat 45.
 Bakos József képezdei növendéket 61.
 Batta József egyházmegyei főjegyzőt 46.
 Beregszászy Sámuel 72.
 Conventi képviselőket 39. 40.
 Császár Pált 44. 46.
 Cserépi egyházat 47. 48. 50.
 Debreczeni Gábor esperest 41.
 Dercsényi Kálmánt 44. 46.
 Egyházkerületi pénzügyi választmányt 80. 82. 83.
 Egyházmegyéket általában 7. 24. 42. 43. 53. 84.
 Espereseket általában 13. 60. 85.
 Felsőzempléni esperest 44. 46. 52.
 Fekete Dezsőt 36. 40—k.
 Fejes Istvánt 44. 46.
 Finkey Pál tanár árváit 59.
 Finkey Józsefnő özvegyét 59.
 Főiskolai építkező bizottságot 10.
 „ pénztárnokot 59.
 „ igazgatóságot 7. 61. 62. 85.
 „ tanári kart 5. 6.
 Gömöri egyházmegyét 77.
 Hegedüs László főiskolai világi algondnokot 36. 40—k. 44.
 Kálniczky Jánost 44. 46.
 Kérészi Barna tanárt 55.
 Komáromy Lászlót 41.
 Kovács István cserépi helyettes lelkészt 49.
 Körössy István esperest 44. 46.
 Kun Lajost 41.
 Lichtenstein Józsefet 41.
 Matusz Lajost 44. 46.
 Mисley Károly dékánt 36. 40—k. 41. 71. 78.
 Mocsáry Lajost 36. 40—k.

- Nyilas Samu 36. 40—k.
 Novák Sándor cserépi lelkészt 47. 48.
 Payzos Jánost 44. 46.
 Papp Kálmán képezdei növendéket 61.
 Pilissy Zsigmondot 44. 46.
 Prágay Lajos esperest 36. 40—k.
 Polgár Mihályt 65.
 Porcs János tanárt 41.
 Radácsi Györgyöt 55.
 Ragályi Györgyöt 36. 40—k.
 Sarkady Istvánné özvegyet 71.
 Sütő Károlyt 44. 46.
 Szarka Jánosnő özvegyet 70.
 Szentpétery Sámuel 36. 40—k.
 Szinyei Gerzson tanárt 3. 40—k.
 Szuperintendensi hivatalt 8. 13. 25. 40—x. 41. 73. 74. 75.
 Testvér-egyházkerületeket 39. 40.
 Tornai egyházmegyét 51.
 Török József esperest 36. 40—k.
 Zsoldos Benő tanárt 55.
 Vay Béla bárót 36. 40—k.

Ára 45 kr.